

Original Research

A phenomenological study of women's experience of domestic violence in the informal settlements of Mashhad

Simin Foroughzadeh¹
Saeed Shariati Mazinani²
Kobra Akabri³

Abstract

Violence against women is a significant global public health issue that affects women throughout their lives and increases the risk of various adverse health outcomes. This research examines the experiences of 20 married women living in the informal settlement of Al-Timor, Mashhad. It explores various types of domestic violence, the context and consequences of spousal violence, and the victims' reactions and coping mechanisms. Four general types of violence were identified: physical, emotional and psychological, sexual, and economic violence.

Regarding the factors contributing to violence at home, the women studied cited gender norms, emotional breakdowns, addiction, mental health issues, and economic pressures. According to the interviewees, the consequences of violence include ongoing conflict and tension between spouses and the negative impact of the husband's behavior on children, including emotional and psychological harm. Regarding how women cope with violence, the findings indicate that those affected often adopt passive responses such as endurance, relying on religious beliefs and trust, and concealing or ignoring the violence. Active responses, such as seeking reciprocity, engaging in dialogue with their spouse, and attempting to address the situation, are rare.

1. Research Instructor, Academic staff of Iranian Academic Center for Education, Culture & Research (ACECR), Khorasan Razavi Branch. Iran. s.foroughzade@jdm.ac.ir

2. Research Instructor, Academic staff of The Institute of Applied Science and Technology of Jihad Daneshgahi Mashhad, Iran. shariatima@jdm.ac.ir. (**Corresponding Author**)

3. Social Researcher of Iranian Academic Center for Education, Culture & Research (ACECR), Khorasan Razavi Branch, Iran & Local Development Office Expert in Al-Timur Region, Mashhad, abiaseman57@yahoo.com

Submit Date: 2023/26/10

Accept Date: 2024/01/02

Keywords

Domestic Violence, Women, Informal Settlement, Mashhad, El-Timur

Introduction

Domestic violence against women occurs in all settings, but it is generally more prevalent in informal settlements than in the main urban areas of cities. Women living in informal settlements on the outskirts of cities face challenges such as poverty, insecurity, unemployment, weak social and legal support, and limited social capital. Additionally, the prevailing gender norms in these neighborhoods often increase their vulnerability to violence.

Marginalized women who migrate to major cities in search of better living conditions are particularly at risk due to their significant role in supporting their families. Therefore, women in informal settlements constitute one of the most vulnerable groups, and studying their circumstances has been emphasized in sustainable development literature. In Iran, despite the lack of comprehensive data, information published in the past decade indicates a significant prevalence of domestic violence against women.

Methodology

The purpose of this research is to understand women's common experiences of domestic violence. Therefore, the phenomenological method, which focuses on people's lived experiences and their perception and interpretation of the world, was utilized. Preliminary exploratory interviews were conducted to prepare a semi-structured interview format. The research sample was selected using a targeted sampling method, and in-depth interviews were conducted with 20 married women living in the Al-Timur region who had experienced domestic violence. Each interview lasted 50 to 60 minutes in an informal setting, fostering a face-to-face relationship with the participants.

After each interview, the recorded data were transcribed, and the stages of coding, classification, and data analysis were performed using MAXQDA software and the analysis method introduced by Moustakas. The process consisted of six steps:

1. Introduction (statement of problems and questions)
2. Research process and procedure (phenomenological assumptions, data collection, analysis, results)
3. Extracting meaningful and important propositions
4. Interpreting the meanings of the propositions
5. Identifying themes from the propositions
6. Providing a full description of the phenomenon.

Findings

After analyzing the interviews, categories and sub-categories were obtained, the result of which was four common types of violence perpetrated at home (physical, emotional and psychological, sexual, and economic) by husbands. The interviewees pointed to areas such as the inability to rethink gender, emotional breakdown, addiction, neurological diseases, and economic pressure as the conditions for the occurrence of violence in the home. Violence against women can be referred to constant arguments and tension between spouses and the impact of the father's behavior on the children in terms of imitating the father's example and emotional and psychological harm to the children at home. The findings of the research showed that in the context of women's ways of dealing with violence, the use of structural strategies by women is very limited and mostly cognitive, behavioral, and single-factor, and in a few cases, it relies on interaction and involving the spouse.

Result

According to the findings, women victims of violence have low education levels. Therefore, improving their knowledge and awareness can reduce their vulnerability to such behaviors to some extent. Another cause of violence against women is poverty and the poor economic status of the family. According to resource theory, a husband who has access to fewer resources uses violence to assert his superiority. These individuals release their frustration in accessing sources of power by resorting to violence against their spouses.

Men who misbehave with their wives live in a culture where men dominate the family. One characteristic of this culture is the approval of men's aggression, male dominance, and women's obedience. In societies and families where patriarchal thinking exists, the use of power is often employed to affirm men's privileges. The results indicate that another cause of domestic violence is the powerlessness of women in the family structure. In most of the interviews, the pattern of authoritarian and patriarchal relationships was evident. Women did not have a role in making decisions or effecting changes in the family, or their role was very insignificant. Therefore, one cause of violence can be considered the existence of anti-feminist patterns, as it is believed that violence against women is a confirmation of a specific type of social order and a result of social and cultural beliefs that make women less important and less valuable than men, deeming them unworthy of respect.

References

- Abbott, P. & Wallace, C. (2012). *Sociology of women*. Translated by Manijeh Najm Iraqi. Tehran: Nay Publishing. (In Persian)
- Aarabi, S. M. & Boudlaie, H. (2011). Phenomenological research strategy. *Methodology of Social Sciences and Humanities*, 17(68), 31-58. (In Persian)
- Adekey, O., Abimbola, O. & Adeusi, S. (2011). Domestic violence in a semi-urban neighbourhood. *Gender and Behaviour*, 9(2), 4247-4261.
- Aliverdina, A., Riahi, M. E. & Farhadi, M. (2011). Social analysis of husbands' violence against wives: A theoretical model and empirical test. *Journal of Social Problems of Iran*, 2(2), 95-127. (In Persian)
- Azazi, S. (2004). Society structure and violence against women. *Social Welfare Quarterly*, 4(14), 59-96. (In Persian)
- Blanca, M. R., Bonnie, E. C. & Louise, A. M. (2004). Lifetime abuse, mental health, and African American women. *Journal of Family Violence*, 19(3), 153-164.
- Bagrezaei, P., Zanjani, H. & Seifollahi, S. (2017). A Meta-Analysis of the studies on the violence of husbands against wives in Iran. *The Women and Families Cultural- Education*, 11(38), 71-97. (In Persian)
- Bandura, A. (1993). *Social Learning Theory*. Translated by Farhad Maher. Shiraz: Rahgosha Publishing. (In Persian)
- BaniFatemeh, H., Abbaszadeh, M., Alizadeh Aghdam, B. & Mohammadpour, N. (2019). Stress and violence against women: A qualitative research. *Woman in Development & Politics*, 16(4), 581-602. (In Persian)
- Bourey, C., Williams, W., Bernstein, E. E. & Stephenson, R. (2015). Systematic review of structural interventions for intimate partner violence in low- and middle-income countries: Organizing evidence for prevention. *BMC Public Health*, 15, 1-18.
- Bungon, S. (2004). *Understanding wife abuse in urban Thailand*. Dissertation Submitted to the Faculty of Mississippi State University, Mississippi.
- Chant, S. (2013). Cities through a "gender lens": a golden "urban age" for women in the global South?. *Environment and Urbanization*, 25(1), 9-29.
- Chowdhury, M. A. K., Rahman, A. E., Morium, S., Hasan, M. M., Bhuiyan, A. & Arifeen, S. E. (2021). Domestic violence against women in urban slums of Bangladesh: A cross-sectional survey. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(9-10), 4728-4742.
- Fakouhi, N. (2003). *Urban Anthropology*. Tehran: Nay Publishing. (In Persian)
- Ghazvineh, Z., Saroukhani, B. & Shekarbigi, A. (2018). Spatial distribution of domestic violence in Kermanshah city. *Geography and Environmental Sustainability*, 8(3), 79-98. (In Persian)
- Gibbs, A., Dunkle, K. & Jewkes, R. (2018). Emotional and economic intimate partner violence as key drivers of depression and suicidal ideation: A cross-

- sectional study among young women in informal settlements in South Africa. *PLoS ONE*, 13(4), 1-18.
- Kakulu, I., Byrne, P. & Viitanen, K. (2009). Phenomenological research in compulsory land acquisition and compensation, *Proceedings of the FIG (Federation De Geometres). Working Week 2009-Surveyors Key Role in Accelerated Development*, 3-8 May. Eilat. Israel.
- Kanougiya, S., Daruwalla, N., Gram, L., Sivakami, M. & Osrin, D. (2021). Domestic coercive control and common mental disorders among women in informal settlements in Mumbai, India: A cross-sectional survey. *Journal of Interpersonal Violence*, doi: 10.1177/08862605211030293.
- Khayat, S., Dolatian, M., Fanaei, H., Navidian, A., Mahmoodi, Z. & Kasaeian, A. (2020). Women's reproductive health status in urban slums in southeast Iran in 2017: A cross-sectional study. *Journal of Midwifery Reproductive Health*, 8(1), 2069-2082.
- Koenig, M. A., Stephenson, R., Ahmed, S., Jejeebhoy, S. J. & Campbell, J. (2006). Individual and contextual determinants of domestic violence in North India. *Am J Public Health*, 96(1), 132-138.
- Lambert, J. E., Michael, B. (2020). Gender based violence in two informal settlements in Nakuru County, Kenya. DIGNITY Publication Series on Torture and Organised Violence No. 33.
- Manen, M. V. (2007). Phenomenology of practice. *Phenomenology & Practice*, 1(1), 11-30.
- Markward, M. J. (1997). The impact of domestic violence on children. *Families in Society*, 78(1), 66-70.
- McIlwaine, C. (2013). Urbanization and gender-based violence: exploring the paradoxes in the global South. *Environment and Urbanization*, 25(1), 65-79.
- Mohammad Pour, A. (2010). Qualitative Research Method, Anti-Method1 (Logic and Design in Qualitative Methodology). Tehran: Sociologists Publishing. (In Persian)
- Mohseni Tabrizi, A. (2000). The theoretical and empirical consideration vandalism: A glance at the findings of a research. *Journal of Social Sciences Letter*, 16(16), 193-227. (In Persian)
- Moser, C. O. N. & McIlwaine, C. (2014). New frontiers in twenty-first century urban conflict and violence. *Environment and Urbanization*, 26(2), 331-344.
- Mosha, I., Ezekiel, M., Onesmo, W. & Sabasaba, A. (2019). Prevalence and predictors of intimate partner violence among women living in informal settlements in Iringa Tanzania: A cross sectional study. *Tanzania Journal of Development Studies*, 17(1), 1-18.

- Mother's conference focusing on "violence against women in marginal areas". (2017). Faculty of Social Sciences, University of Tehran. ISNA: <https://b2n.ir/m45387>. (In Persian)
- Nadda, A., Malik, J. S., Rohilla, R., Chahal, S., Chayal, V. & Arora, V. (2018). Study of domestic violence among currently married females of Haryana, India. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 40(6), 534-539.
- Office of Facilitation and Local Development of Timur. (2019). Report on assessing the situation of Timur neighborhood. Mashhad. Khorasan Razavi Governorate. (In Persian)
- Qarache, M., Ranjabr, F., Allahogholi, L., Hasanloui, B., Mirghforvand, M., Vedadhir, A. & Jahanfar, S. (2021). Investigation of domestic violence and related factors during the Covid pandemic 19 in women referring to health centers in Iran. Publication in the database of health research results of the country. <https://b2n.ir/d60483>. (In Persian)
- Racher, F. & Robinson, S. (2003). Are phenomenology and postpositivism strange bedfellows?. *Western Journal of Nursing Research*, 25(5), 464-481.
- Sabri, B. & Campbell, J. C. (2015). Intimate partner violence against women in slums in India. *Indian J Med Res*, 141(6), 757-759.
- Sadeghi, S. (2010). A qualitative study of domestic violence and women's coping strategies in Iran. *Iranian Journal Of Social Problems*, 1(1), 107-142. (In Persian)
- Saeidi, I., Memar, S. & Kianpour, M. (2020). Women's lived experience of domestic violence (Case Study: Women referred to divorce reduction unit of Isfahan Social Emergency Center). *Journal Of Social Problems Of Iran*, 11(1), 123-142. (In Persian)
- Sambisa, W., Angeles, G., Lance, P. M., Naved, R. T. & Thornton, J. (2011). Prevalence and correlates of physical spousal violence against women in slum and non-slum areas of urban Bangladesh. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(13), 2592-2618.
- Swart, E. (2012). Gender-based violence in a Kenyan Slum: Creating local, woman-centered interventions. *Journal of Social Service Research*, 38(4), 427-438.
- Vameghi, M., Khodai Ardekani, M. & Sajadi, H. (2013). Domestic violence in Iran: Review of 2001-2008 literature. *Social Welfare Quarterly*, 13(50), 37-70. (In Persian)
- Wright, E. O. (1997). *Class Counts: Comparative Studies in Class Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Winter, S., Obara, L. M. & McMahon, S. (2020). Intimate partner violence: A key correlate of women's physical and mental health in informal settlements in Nairobi, Kenya. *PLoS One*, 15(4), 1-18.
- World Health Organization (WHO), <https://www.who.int/home>.

- Yekekar, S., Aghabakhshi, H. & Hosseini Haji Bakande, A. (2019). Social themes of domestic violence against women. *Socialworkmag*, 8(3), 49-59. (In Persian)
- Zavala, E. (2007). Nonphysical intimate partner violence:emotional abuse and controlling behavior against women. M.A. Dissertation, Department of Sociology, Anthropology and Social Work,college of Art and Sciences. The University of Texas at E paso.
- Zamani-Moghadam, M. & Hasanvandi, S. (2019). A Qualitative study of domestic violence against housewives in Khorramabad. *Quarterly Journal of Woman & Society*, 10(39), 145-170. (In Persian)

مطالعه پدیدارشناسانه تجربه زنان از خشونت خانگی در سکونت‌گاه‌های غیررسمی مشهد

سیمین فروغ‌زاده^۱

سعید شریعتی مزینانی^۲

کبری اکبری^۳

چکیده

خشونت علیه زنان یک مشکل مهم بهداشت عمومی در سطح جهانی است که پیامدهای سلامتی زبان‌باری به دنبال دارد. این پژوهش با هدف واکاوی تجربه زیسته ۲۰ زن متأهل ساکن در سکونت‌گاه غیررسمی التیمور مشهد از انواع خشونت خانگی شکل گرفته است و زمینه‌ها و پیامدهای خشونت از سوی همسران و در نهایت، واکنش‌ها و شیوه‌های مواجهه زنان با آن را بررسی نموده است. نتایج به استخراج چهارسنگ کلی خشونت شامل خشونت فیزیکی، خشونت عاطفی و روانی، خشونت جنسی و خشونت اقتصادی انجامید. در خصوص عوامل مؤثر بر وقوع خشونت در خانه، زنان مورد مطالعه به عدم قابلیت بازاندیشی جنسیتی، گسست عاطفی، اعتیاد، بیماری‌های عصبی و فشار اقتصادی اشاره کردند. پیامدهای خشونت از نظر مصاحبه‌شوندگان شامل بحث و تنش دائمی بین زن و شوهر و تأثیر رفتار همسر بر فرزندان از حیث تقلید الگوی پدر و آسیب روحی و روانی بر فرزندان در خانه بود. در زمینه شیوه‌های مواجهه زنان با خشونت یافته‌ها نشان داد که زنان قربانی خشونت غالباً از واکنش‌های غیرفعال نظیر صبر و مدارا، توسل به اعتقادات مذهبی و توکل، مخفی کردن خشونت و نادیده گرفتن آن استفاده می‌کنند. از سوی، واکنش‌های فعال به

۱. مربی گروه توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای جهاد دانشگاهی خراسان رضوی، مشهد، ایران.

s.foroughzade@jdm.ac.ir

۲. مربی مرکز علمی کاربردی جهاد دانشگاهی خراسان رضوی، مشهد، ایران. (نویسنده مسئول)

shariatima@jdm.ac.ir

۳. پژوهشگر جهاد دانشگاهی خراسان رضوی و کارشناس دفتر تسهیل‌گری در منطقه التیمور، مشهد، ایران.

abiaseman57@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۱۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۰۴

خشونت بسیار نادر است و در صورت بروز به شکل مقابله به مثل، گفت‌وگو با همسر و تلاش برای اصلاح وضعیت رخ می‌دهد.

واژگان کلیدی

زنان، خشونت خانگی، خشونت فیزیکی، خشونت عاطفی و روانی، خشونت جنسی و خشونت اقتصادی

مقدمه و بیان مسئله

خشونت علیه زنان که در زمره خشونت جنسیتی^۱ و به‌طور خاص خشونت خانگی قرار می‌گیرد، یک مشکل مهم در تمام جهان است که پیامدهای زیان‌باری بر سلامت جسمی و روانی و باروری زنان دارد. این پدیده هرچند جدید نیست، اما آن‌چه جدید است، این درک رو به رشد است که اعمال خشونت علیه زنان، رویدادهایی مجزا نیستند، بلکه الگویی رفتاری را شکل می‌دهند که حقوق زنان و دختران را نقض می‌کند، مشارکت آنها را در جامعه محدود می‌کند و به سلامت و بهزیستی آنها آسیب می‌رساند. هرچند خشونت خانگی مسئله‌ای خصوصی است، اما اکنون در نهادهای بین‌المللی حقوق بشر پذیرفته شده است که این مسئله باید به‌عنوان یک موضوع عمده حقوق بشری مورد توجه قرار گیرد (Lambert & Michael, 2020: 7).

به‌لحاظ واقعیات آماری، پیمایش‌های جمعیتی مبتنی بر گزارش‌های قربانیان، برآوردهای دقیقی از شیوع خشونت شریک زندگی و خشونت جنسی ارائه می‌کنند. تحلیل داده‌های شیوع خشونت در ۱۶۱ کشور و منطقه جهان منتشره توسط سازمان بهداشت جهانی طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ نیز نشان می‌دهد از هر سه زن در سراسر جهان، یک نفر در معرض خشونت قرار گرفته است. همچنین، ۳۸ درصد از قتل‌های زنان توسط شریک زندگی انجام می‌شود. در ایران نیز خشونت علیه زنان در خانواده در سطح بالایی قرار دارد. از جمله در یکی از جدیدترین مطالعات که به بررسی شیوع خشونت خانگی علیه زنان در دوران قرنطینه کووید ۱۹ در پنج شهر تهران، مشهد، تبریز، شیراز و اهواز پرداخته است، نتایج نشان داد ۷۷/۲ درصد از زنان حداقل یکی از انواع خشونت را در دوران قرنطینه تجربه کرده‌اند (قراچه و همکاران، ۱۴۰۰).

۱. Gender Based Violence (GBV)

گرچه خشونت خانگی در همه محیط‌ها رخ می‌دهد، اما در بافت‌های حاشیه‌ای عموماً شایع‌تر از بدنه اصلی شهرها است. زنان ساکن در سکونت‌گاه‌های غیررسمی در زمره آسیب‌پذیرترین گروه‌ها محسوب می‌شوند و مطالعه روی این گروه همواره در پژوهش‌های توسعه پایدار مورد تأکید بوده است. در این راستا، تحقیق حاضر نیز به بررسی خشونت خانگی علیه زنان در منطقه تیمور-یکی از سکونت‌گاه‌های غیررسمی مشهد- پرداخته است. با این توضیح که مشهد دارای هشت پهنه (۶۶ محله) سکونت‌گاه غیررسمی با وسعت ۳۶۸۱ هکتار (۱۰/۷ وسعت شهر) است که طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، حدود ۳۰ درصد جمعیت شهر را دربر می‌گیرد. در این بین، یکی از مهم‌ترین و متراکم‌ترین آنها محله تیمور است که جزء شهر و زیرمجموعه ناحیه ۳ و منطقه ۴ شهرداری مشهد قرار دارد (دفتر تسهیل‌گری و توسعه محلی تیمور، ۱۳۹۸). طبق تمام‌شماری انجام شده در سال ۱۳۹۸، جمعیت محله برابر ۱۵,۴۱۷ نفر است که از این تعداد؛ ۷,۴۹۴ نفر زن و ۷,۹۲۳ نفر مرد بودند. همچنین، از کل جمعیت محله ۷۳/۷ درصد ایرانی و ۲۶/۳ درصد غیرایرانی بودند (همان).

اما علی‌رغم وجود شواهد متعدد از شیوع خشونت خانگی در بسیاری از بافت‌های حاشیه‌ای شهر مشهد، در زمینه برآورد دقیق این پدیده در مناطق مذکور خلأ جدی تحقیقاتی وجود دارد و تنها داده‌های موجود حاصل مطالعه سال ۱۳۹۸ استانداری خراسان رضوی در چهار محدوده حاشیه‌نشین شهر مشهد (پورسینا، مطهری، تیمور، سیس‌آباد) است که با ابزار پرسشنامه اجراء شده است. در نتیجه، انجام تحقیقاتی نظیر نمونه حاضر، ضمن کمک به شناخت موضوع در محدوده‌های موردنظر و ایجاد دانش در این زمینه، می‌تواند بستر مناسب برای اقدامات عملی جهت کنترل پدیده خشونت خانگی در این محدوده‌ها را فراهم کند. بر این اساس، تحقیق حاضر با هدف پاسخگویی به سوالات زیر صورت پذیرفته است:

۱. زنان مورد مطالعه چه رفتارهای خشونت‌آمیزی را از سوی همسرانشان تجربه کرده‌اند؟
۲. زمینه و عوامل بروز خشونت‌های خانگی کدامند؟
۳. خشونت خانگی علیه زنان چه تبعاتی برای آنان و فرزندانشان به همراه دارد؟
۴. شیوه‌های واکنش زنان در مقابل خشونت‌های صورت گرفته علیه آنها چیست؟

پیشینه تجربی

مطالعات و پژوهش‌های متنوعی در زمینه خشونت خانگی علیه زنان در سکونتگاه‌های غیررسمی در نقاط مختلف جهان صورت گرفته است. برخی از این پژوهش‌ها که سیاست‌های کنترل و پیشگیری را مورد توجه قرار داده‌اند، عمدتاً در کشورهای توسعه‌نیافته و یا در حال توسعه انجام شده‌اند. اما شمار مطالعات صورت گرفته در ایران، به رغم گستردگی مسئله حاشیه‌نشینی و به تبع آن، تجربه خشونت در میان زنان ساکن در این مناطق ناچیز است. با این توضیح، برخی از تحقیقات داخلی و خارجی مرتبط با موضوع این پژوهش، در جدول زیر معرفی شده‌اند.

جدول ۱. پیشینه تجربی پژوهش

پژوهشگر/ پژوهشگران	سال انجام	روش پژوهش/ جامعه آماری	نتایج
قزوینه و همکاران	۱۳۹۷	پیمایشی/کرمانشاه	خشونت در مناطق فقیر و حاشیه شهر بیشتر است. بیکاری بالا، درآمد پایین، مهاجرت و حاشیه‌نشینی بر خشونت تأثیر مستقیم دارند
زمانی مقدم و حسنوندی	۱۳۹۸	کیفی/خرم‌آباد	عدم حمایت از سوی خانواده زن، نگرش مردسالارانه اطرافیان نسبت به رابطه زناشویی و ذهنیت مردسالار شوهر شرایط زمینه‌ای خشونت هستند و رابطه مرد با زنان دیگر، توهین به خانواده زن، تحقیر شخصیتی زن، محروم کردن زن از ملاقات با خانواده‌اش، بی‌توجهی مرد به زن از اشکال خشونت هستند. بیماری و اختلال روحی و روانی زنان قربانی ماندافسردگی، اضطراب، ناامیدی و اقدام به رفتارهای پرخطر از پیامدهای خشونت علیه زنان است
خیاط و همکاران	۱۳۹۹	پیمایشی/زاهدان	میزان شیوع خشونت جنسی ۴۰ درصد و خشونت فیزیکی ۲۰/۵ درصد بود. ۶۸ درصد از زنان مورد مطالعه قبل از ۱۸ سالگی ازدواج کرده بودند. پوشش خدمات پیش از تولد، زایمان و تنظیم خانواده در این منطقه مناسب بود، اما به اعتقاد محققان حوزه‌های تنظیم خانواده، خشونت جسمی و

جنسی و همچنین سن ازدواج زنان ساکن در محله‌های فقیرنشین شهری نامطلوب بوده است			
۴۷ درصد زنان خشونت‌دیده دارای تجربه کوفتگی، ۵۳ درصد دارای شکستگی، ۲۱ درصد جراحت و ۳ درصد نقص عضو بودند	پیمایشی / ۱۷ استان کشور	۱۳۹۶	مظفریان
۳۲ درصد زنان در مراکز شهری و ۶۳ درصد زنان در مناطق حاشیه‌نشین مورد خشونت قرار گرفته‌اند. زنان به دلیل وابستگی به همسر حتی پس از ترک خشونت و جدایی، مجدداً خود را در معرض خشونت قرار می‌دهند به گونه‌ای که ۷۵ درصد زنان مقتول زمانی کشته شده‌اند که سعی در ترک یک رابطه آزاردهنده داشتند	پیمایشی / حاشیه و مراکز شهری	۱۳۹۶	شکریگی
زنان متأهل، خشونت فیزیکی (۶۵ درصد)، جنسی (۴۲ درصد) و یا روانی (۵۳ درصد) را تجربه کردند. وضعیت تأهل، تعداد کودکان، درآمد خانوار و آموزش به‌طور قابل معناداری با خشونت مرتبط است	پیمایشی / نایروبی	۲۰۲۰	ویترو اویارا ^۱
۵۷/۵ درصد پاسخگویان در یک سال گذشته از خشونت خانگی توسط شوهر خود در رنج بودند. خشونت فیزیکی با سن ازدواج، تعداد اعضای خانواده و ثروت مرتبط است	پیمایشی / چیتاگونگ	۲۰۲۱	چاوداری و همکاران ^۲
شیوع کنترل اجباری خانگی ۷۱ درصد بود. ۲۳ درصد از زنان شکلی از خشونت خانگی در ۱۲ ماه قبل را گزارش کردند (۱۹ درصد عاطفی، ۱۳ درصد فیزیکی و ۴ درصد جنسی)	پیمایشی / بمبئی	۲۰۲۱	کانوگیا و همکاران ^۳
سال‌های ازدواج عامل خطر تسریع خشونت خانگی شد و موقعیت اجتماعی اقتصادی بالاتر زنان از آنان در برابر خشونت خانگی محافظت می‌کند	پیمایشی / نیجریه	۲۰۱۱	ادکی و همکاران ^۴

1. Winter & Obara

2. Chowdhury et al

3. Kanougiya et al

4. Adekey et al

۸۵ درصد از زنان در طول زندگی خود نوعی از خشونت را تجربه کرده بودند. سطوح بالاتر خشونت در این سکونتگاه‌ها به‌طور بالقوه با کمبود پلیس و خدمات اجتماعی، دسترسی محدود به مراقبت‌های بهداشتی، ازدحام بیش از حد و شرایط زندگی ساکنان مرتبط بود	پیمایشی / ناپروبی	۲۰۱۲	سوارت و همکاران ^۱
۳۷ درصد از زنان در گذشته و ۲۸/۹ درصد در حال حاضر در معرض خشونت خانگی بودند. همه انواع خشونت (به جز خشونت جنسی) در مناطق روستایی بیشتر از مناطق شهری بود. صدمات ناشی از خشونت خانگی توسط بیش از نیمی (۵۵/۴ درصد) از زنان گزارش شد. خشونت عاطفی و پس از آن فیزیکی شایع‌ترین نوع خشونت بود	پیمایشی / هاریانای هند	۲۰۱۸	نادا و همکاران ^۲
شیوع اشکال مختلف خشونت فیزیکی از سوی همسر در طی یک سال گذشته در محله‌های فقیرنشین (۳۵ درصد) بیشتر از سایر محلات (۲۰ درصد) بود. خطر همسرآزاری فیزیکی در بین زنان مسن، با تحصیلات بیشتر از دبستان و متعلق به خانواده‌های ثروتمند و زنانی که شوهرشان نظر آنها را در تصمیم‌گیری مدنظر داشت، کمتر بود. زنان دارای فرزند زیاد هنجارهای ضرب و شتم همسر را تأیید می‌کردند و بیشتر در معرض خطر آزار بودند	پیمایشی / مناطق زاغه‌نشین و غیرزاغه‌نشین	۲۰۱۱	سامبیسا و همکاران ^۳
خشونت از سوی شریک زندگی در بین زنان شایع بوده و زنان جوان بیشتر مورد آزار و اذیت بودند. تهدید به طلاق تجربه‌شده‌ترین آزار در میان زنان بود. «کارمند دولت بودن» با آزار عاطفی در میان زنان همراه بود	پیمایشی / ایرنیگا	۲۰۱۹	موشا و همکاران ^۴
اقامت در مناطقی که با نرخ بالای جرم و جنایت خشونت‌آمیز مشخص می‌شود و سکونت مشترک با پدر و مادرهایی که از خشونت شریک جنسی حمایت می‌کنند یا	پیمایشی / هند	۲۰۰۶	کوئینگ و همکاران ^۵

1. Swart et al
2. Nadda et al
3. Sambisa et al
4. Mosha et al
5. Koenig et al

محرک خشونت می‌شوند از عوامل مرتبط با خشونت علیه زنان بود			
فقدان مسکن بادوام، اجاره‌نشینی ناامن، کمبود فرصت برای تحصیل و اشتغال باعث تشدید «خشونت ناشی از استرس» در سکونت‌گاه‌های غیررسمی است. احتمال تجربه خشونت خانگی در بین زنان با مشاغل نامنظم و کم دستمزد بیشتر است. بی‌ثباتی اجتماعی، ضعیف بودن پیوندهای اجتماعی، سطوح بالای تحرک، بیکاری بالا برای مردان و درگیری‌های مسلحانه عواملی هستند که با خشونت علیه زنان همراه بوده‌اند. زنان تمایل به داشتن گروه‌های دوستی کوچک‌تری دارند و در نتیجه بیشتر منزوی هستند و کمتر به خشونت از سوی شریک زندگی واکنش نشان می‌دهند یا از آن زندگی خارج می‌شوند	مروری	۲۰۱۳	مکیلواین ^۱
مردانگی آسیب‌دیده که اغلب با مشاهده خشونت به‌عنوان یک رفتار عادی در دوران کودکی آموخته می‌شود، با خشونت خانگی در سکونت‌گاه‌های غیررسمی مرتبط است. خشونت خانگی محصول نابرابری‌های قدرت جنسیتی است که اغلب در محیط‌های محروم از لحاظ اقتصادی و اجتماعی مانند این سکونت‌گاه‌ها تشدید می‌شود	پیمایشی / جنوب آفریقا	۲۰۱۸	گیببس ^۲

منبع: یافته‌های پژوهش

چنان‌که ملاحظه می‌شود شمار قابل توجهی از تحقیقات داخلی با روش کیفی به مطالعه خشونت خانگی علیه زنان پرداخته‌اند، اما مطالعاتی که موضوع خشونت خانگی را در نواحی حاشیه‌ای شهرها مطالعه کرده باشند بسیار اندک است. لذا این مطالعه، به شیوه کیفی به بررسی خشونت در بافت حاشیه‌ای شهر مشهد پرداخته است. زیرا مسائل اجتماعی در این سکونت‌گاه‌ها

1. McIlwaine
2. Gibbs

به‌طور کمی و کیفی با بدنه اصلی شهری متفاوت است. از دیگر نقاط افتراق این تحقیق با مطالعات انجام شده این است که جامعه آماری تحقیقات پیشین، زنان خشونت‌دیده مراجعه‌کننده به مراکز مختلف دولتی بوده‌اند. در نتیجه به دشواری می‌توان ادعا کرد که نماینده عموم جمعیت هدف بوده‌اند. اما در این تحقیق، محققان با رجوع به میدان تحقیق و نمونه‌گیری علمی زنان مصاحبه‌شونده را انتخاب کرده‌اند. لذا می‌توان ادعا کرد که افرادی که با آنها مصاحبه شده نماینده متوسط جمعیت هدف هستند.

چارچوب نظری

خشونت را به‌صورت اعمال یک نیروی فیزیکی بر یک شیء یا فرد یا گروه اجتماعی تعریف کرده‌اند (فکوهی، ۱۳۸۳: ۲۷۶). به‌نظر محسنی تبریزی (۱۳۸۳) خشونت؛ کنش و عملی است که از جانب فرد یا افراد از روی اراده و آگاهی به‌منظور آسیب‌رسانی فیزیکی یا روحی و روانی به دیگران انجام می‌پذیرد. خشونت علیه زنان نیز طبق تعریف سازمان ملل (۱۹۹۳)، عمل خشونت‌آمیزی است که بر اختلاف جنسیت مبتنی است و به آسیب یا رنج بدنی، جنسی یا روانی زنان می‌انجامد، یا در صورت وقوع آن، احتمال ابتلای زنان به آسیب‌ها و رنج‌هایی مانند تهدید، زورگویی یا محروم‌سازی از آزادی، خواه در حضور عموم یا در زندگی خصوصی وجود داشته باشد. به‌طور اخص، خشونت در خانواده یا خشونت خانگی خشونتی است که در محیط خصوصی به وقوع می‌پیوندد و عموماً در میان افرادی رخ می‌دهد که به سبب صمیمیت یا ارتباط خونی یا قانونی به یکدیگر پیوند خورده‌اند و بیشترین میزان آن علیه زنان و کودکان اعمال می‌شود (آبوت و والاس، ۱۳۹۱: ۲۵). خشونت خانگی علیه زنان اگرچه در حریم خانواده اتفاق می‌افتد اما زندگی زنان را در همه عرصه‌ها تحت تأثیر قرار می‌دهد. توجه به بحث خشونت در خانواده از حدود سال‌های ۱۹۷۰ مورد توجه قرار گرفت و این توجه نشانگر ورود مفاهیم دموکراسی، آزادی و برابری در حوزه خصوصی یعنی خانواده بود و از آن زمان در جوامع مختلف حرکت‌هایی شکل گرفت که مهم‌ترین درخواست آن دادن حقوق برابر اجتماعی و مدنی به افراد ضعیف‌تر در درون خانواده بود (اعزازی، ۱۳۸۳: ۶۹).

برای تحلیل و تبیین خشونت خانگی علیه زنان، دیدگاه‌های نظری مختلفی وجود دارد. در این بین، ویلیام گود^۱ با طرح نظریه منابع معتقد است خانواده دارای نظام اقتداری است که طی آن هرکس بیش از دیگران به منابع مهم خانواده دسترسی دارد، می‌تواند سایر اعضا را به فعالیت در جهت امیال خود وادار کند (اعزازی، ۱۳۸۱، به نقل از علیوردی‌نیا، ۱۳۹۰: ۱۰۳). به اعتقاد وی فردی که منابع بیشتری در اختیار داشته باشد، عملاً از قدرت (زور) کمتری استفاده خواهد کرد زیرا با دستیابی به آن منابع، دلیلی برای استفاده از زور جهت رسیدن به هدف‌هایش وجود ندارد. تعادل قدرت میان زن و شوهر، ارتباط نزدیکی با منابعی دارد که هرکدام از آنها با خود به رابطه زن و شوهری می‌آورند. وقتی منابع مادی و غیرمادی که در نگاه سنتی به‌عنوان ابزار در اختیار مرد قرار گرفته‌اند، به طریقی حذف گردند یا کاهش یابند، شوهران به همسر آزاری رو می‌آورند تا از این طریق قدرت از دست رفته خود را بازسازی کنند. بر این اساس، شوهرانی که پایگاه اجتماعی اقتصادی پایین‌تری در مقایسه با زنانشان دارند، به منابع کمتری دسترسی دارند لذا از خشونت به‌عنوان منبع متعادل‌کننده رابطه با همسر سود می‌جویند (علیوردی‌نیا، ۱۳۹۰: ۱۰۴). در این زمینه کلمن^۲ هم منابع را به فردی و اجتماعی تقسیم کرده است. منابع سرمایه فردی؛ مهارت‌ها و معرفت‌هایی است که فرد کسب می‌کند، درحالی که منابع سرمایه اجتماعی از خلال رابطه افراد در بافت اجتماعی حاصل می‌شود (Bungon, 2004: 46).

طبق نظریه پدرسالاری خشونت شوهر علیه زن نتیجه نظم اجتماعی سنتی و ساخت پدرسالارانه خانواده است که به واسطه ایدئولوژی پدرسالارانه تقویت می‌گردد. ساخت قدرت در خانواده مکتبی از ساخت کلی قدرت در جامعه‌ای است که سلطه مردان را تثبیت می‌کند. لذا خشونت‌دیدگی و ستم‌دیدگی در خانواده مینیاتوری از ساخت جامعه‌ای است که خشونت سلطه‌مند را روا می‌دارد (Wright, 1997: 245).

به عقیده بلانکا^۳ (۲۰۰۴) دیدگاه فمینیستی نیز به این جریان فکری متصل بوده و ریشه خشونت علیه زنان را در فرهنگ و ساختار جامعه می‌داند که پدرسالاری را تشویق می‌کند و

-
1. Goode
 2. Coleman
 3. Blanca

چنان‌که زاوالا^۱ هم اشاره دارد، خشونت خانگی نتیجه پدرسالاری و تسلط مرد و نابرابری جنسی است (Zavala, 2007: 7). به زعم فمینیست‌ها خشونت از نابرابری در روابط قدرت بین مردان و زنان ناشی می‌شود و خشونت علیه زنان به‌خصوص خشونت خانگی، ریشه در فرهنگ و ساختار سیاسی جامعه دارد که پدرسالاری را تشویق می‌کند و زنان در روابط صمیمی زیر سلطه مردان قرار می‌گیرند (Blanca et al, 2004: 239-240). این دیدگاه، تسلط مرد و اجتماعی شدن برای استفاده از قدرت را منشأ خشونت می‌داند و خشونت خانگی را نتیجه پدرسالاری و تسلط مرد و نابرابری جنسی می‌داند (Zavala, 2007: 8).

بالاخره طبق نظریه یادگیری اجتماعی، افراد با تمایلات خشن متولد نمی‌شوند، بلکه این تمایلات را از خلال محیط و مشاهدات زندگی می‌آموزند (علیوردی‌نیا، ۱۳۹۰: ۱۰۷). به زعم باندورا^۲ انسان‌ها یا از تجربیات گذشته، واکنش‌های پرخاشگری را یاد می‌گیرند، یا برای انجام رفتار پرخاشگرانه انتظار پاداش داشته باشند و یا شرایط اجتماعی خاصی آنها را به سمت پرخاشگری سوق می‌دهد (باندورا، ۱۳۷۲: ۱۲۰). در فرایند یادگیری اجتماعی، نه تنها وجود خشونت در خانواده مهم است، بلکه تفسیر فرد، پایه نگاه او به واقعیت اجتماعی می‌شود (Markward, 1997: 67).

در تلاش برای تبیین چرایی سطوح بالاتر خشونت علیه زنان در سکونت‌گاه‌های غیررسمی، محققان اغلب از چارچوب‌های اجتماعی - اکولوژیکی برای برجسته کردن تأثیر متقابل عوامل در سطوح مختلف استفاده می‌کنند. برخی تحقیقات عواملی مانند فقر در این سکونت‌گاه‌ها را به سطوح بالای خشونت علیه زنان مرتبط می‌کند (Gibbs et al, 2018). علاوه بر این، فقدان مسکن بادوام، اجاره‌نشینی ناامن و فقدان فرصت برای تحصیل و اشتغال ممکن است بروز «خشونت ناشی از استرس» را در سکونت‌گاه‌های غیررسمی تشدید کند. همچنین زنان با مشاغل نامنظم، کم‌دستمزد و گاه‌به‌گاه که در این سکونت‌گاه‌ها یافت می‌شوند، احتمالاً بیشتر در معرض خشونت توسط شریک زندگی قرار دارند (McIlwaine, 2013: 9). بی‌ثباتی اجتماعی، پیوندهای اجتماعی ضعیف، بیکاری بالای مردان و درگیری‌های مسلحانه عوامل دیگری هستند که با خشونت علیه

1. Zawalaa
2. Bandura

زنان در سکونت‌گاه‌های غیررسمی مرتبط هستند (McIlwaine, 2013: 6). همچنین زنانی که در این سکونت‌گاه‌ها تمایل به داشتن گروه‌های دوستی کوچک‌تری دارند و منزوی‌تر هستند و کمتر به خشونت شریک زندگی واکنش نشان می‌دهند یا از آن خارج می‌شوند، بیشتر در معرض خشونت خانگی قرار دارند (McIlwaine, 2013: 10).

عوامل روان‌شناختی، مانند «مردانگی آسیب‌دیده» که اغلب با مشاهده خشونت به‌عنوان یک رفتار عادی در دوران کودکی آموخته می‌شود، ممکن است با خشونت توسط شریک زندگی در سکونت‌گاه‌های غیررسمی مرتبط باشند. در عین حال، سایر نظریه‌های اجتماعی-اکولوژیکی بیانگر آن است که خشونت توسط شریک زندگی محصول نابرابری‌های قدرت جنسیتی است که اغلب در محیط‌های محروم از لحاظ اقتصادی و اجتماعی مانند این سکونت‌گاه‌ها تشدید می‌شو (Winter & Obara, 2020: 6). نابرابری‌های مبتنی بر جنسیت هم در سطح ساختاری شامل فرصت‌های کمتر برای تحصیل زنان، اشتغال و قدرت سیاسی است. این امر با هنجارهای اجتماعی و فرهنگی همراه است که غالباً منزلت نابرابر زنان را تقویت می‌کنند. بنابراین انتظار این است که مردان نقش مسلط را در خانواده و جامعه ایفا کنند و خشونت علیه زنان قابل قبول است (Bourey et al, 2015). عوامل فردی و سطح روابط مانند تجارب خشونت در دوران کودکی، سطوح بالای استرس، باورها و نگرش‌هایی که خشونت را تأیید می‌کنند، مسائل مربوط به سلامت روان و استفاده از الکل و مواد مخدر می‌توانند خطر ابتلا به خشونت توسط شریک زندگی^۱ را تشدید کنند (Gibbs et al, 2018). درنهایت این‌که ویژگی‌های محیط زیست (به‌عنوان مثال مسکن ضعیف) موقعیت‌هایی از پریشانی، نارضایتی، استرس و خشم ایجاد می‌کند که احتمال خشونت شریک زندگی صمیمی را در محلات محروم از نظر اقتصادی و اجتماعی افزایش می‌دهد (Sabri & Campbell, 2015).

1. Intimate Partner Violence

روش پژوهش

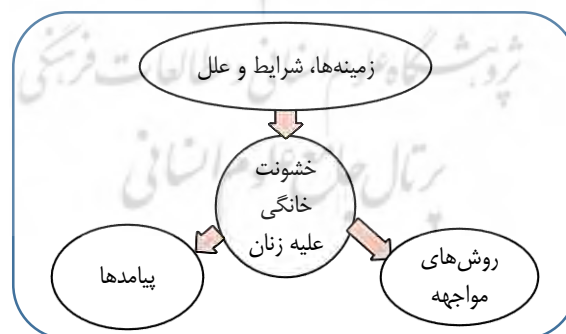
از آنجا که خشونت خانگی علیه زنان، پدیده‌ای با ابعاد گسترده، نیازمند درکی عمیق است، در این تحقیق از روش پدیدارشناختی استفاده شد تا شناخت عمیقی از تجارب زیسته زنان خشونت دیده حاصل شود؛ زیرا پدیدارشناختی روشی درصدد درک لایه‌های عمیق معنایی تجربه‌های زیسته افراد، درباره یک مفهوم و پدیده است. به عبارتی، پدیدارشناسی مطالعه پدیده‌ها را به‌عنوان امری تجربه شده می‌داند (Racher & Robinson, 2003 & Manen, 2007) و در آن تمرکز اصلی مصاحبه بر تجربه مردم و چگونگی تفسیرشان از جهان است (Kakulu et al, 2009). با توجه به هدف پژوهش پدیدارشناسی که وندرستوپ^۱ (۲۰۰۹) و ون مانن^۲ (۱۹۹۰) به آن معتقدند که همان توصیف صریح و شناسایی پدیده است، آن‌گونه که در موقعیتی خاص از سوی افراد درک می‌شوند (اعرابی و بودلایی، ۱۳۹۰: ۳۲)، داده‌ها در تعامل محقق و سوژه مورد بررسی از طریق گفت‌وگو و به‌طور شفاهی خلق و تولید شد و پس از آن مورد ارزیابی و بازاندیشی و تحلیل قرار گرفت. محقق با انجام چند مصاحبه اکتشافی اولیه، مصاحبه‌نامه نیمه‌ساختارمند تهیه کرد و به روش نمونه‌گیری هدفمند با ۲۰ نفر از زنان متأهل ساکن در منطقه التیمور که تجربه خشونت در خانه را داشتند، مصاحبه عمیق انجام داد. در هنگام مصاحبه نیز به قاعده غوطه‌وری^۳ عمل شد و به مدت ۵۰ تا ۶۰ دقیقه در فضایی غیررسمی و از طریق ایجاد رابطه چهره به چهره با زنان مورد مطالعه، تجارب آنها مورد پرسش قرار گرفت. مصاحبه‌ها تا اشیاع داده‌ها یعنی مرحله‌ای که محقق دریافت داده‌های جدید صرفاً نتایج قبلی را تکرار می‌کند و مقوله‌ی جدیدی پدید نمی‌آید، ادامه داشت. تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار «مکس کیو دی ای»^۴ و به روش تحلیل موستاکاس^۵ (۱۹۹۴) طی شش گام مقدمه (بیان مسئله و پرسش‌ها)، فرایند و رویه تحقیق (مفروضات پدیدارشناختی، گردآوری داده‌ها و تحلیل آنها)، احصاء گزاره‌های معنادار و مهم، معانی گزاره‌ها، مضامین مستخرج از گزاره‌ها و توصیف کامل پدیده انجام شد (محمدپور، ۱۳۸۹: ۲۸۰). بخش عمده ملاحظات اخلاقی کسب رضایت از مشارکت‌کنندگان برای ضبط

-
1. Vanderstoep
 2. Van Manen
 3. Immersion
 4. Maxqda
 5. Moustakas

مصاحبه و رعایت رازداری و گمنامی آنها بود که انجام شد. برای آن که تفسیر آمیخته با نظرات مشارکت‌کنندگان و بازنمود صحیحی از آن باشد، به استراتژی‌های اعتباریابی روی آورده شد که مستلزم تأیید یا همه‌جانبه‌گری داده‌ها از چندین مأخذ، ارزیابی و اصلاح متن مصاحبه توسط مشارکت‌کنندگان و ارزیابی رویه‌ها توسط دیگر پژوهشگران (تشخیص خارجی) بود و علاوه بر آن چنان‌که جانسون و کریستینسن^۱ (۲۰۰۸) مطرح می‌کنند از توصیف‌گرهایی با استنباط پایین (نقل قول‌های مستقیم مصاحبه‌شوندگان) در متن مقاله استفاده شد (محمدپور، ۱۳۸۹: ۱۶۸).

یافته‌های پژوهش

این تحقیق با الهام از این تعریف خشونت که «هر نوع رفتار خشن و وابسته به جنسیتی که موجب آسیب جسمی، جنسی، روانی و یا رنج زنان شود و با تهدید، اجبار یا سلب مطلق اختیار و آزادی چه در جمع و چه در خفا صورت گیرد» (بگرضایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۷۴) ضمن تشریح انواع خشونت به‌عنوان پدیده مورد بررسی، به شناسایی چهارگونه خشونت در نمونه مورد مطالعه و مجموعه باورها و بسترهای شکل‌گیری، علل و پیامدها و شیوه‌های مواجهه زنان در رویارویی با آن پرداخت. با این توضیح، مدل مفهومی پژوهش به شرح شکل ۱ است:

شکل ۱. مدل مفهومی خشونت علیه زنان

^۱. Johnson & Christiansen

ویژگی‌های مصاحبه‌شوندگان

ویژگی‌های زمینه‌ای ۲۰ زن متأهل ساکن محله تیمور که با آنها مصاحبه شد به شرح جدول ۲ است.

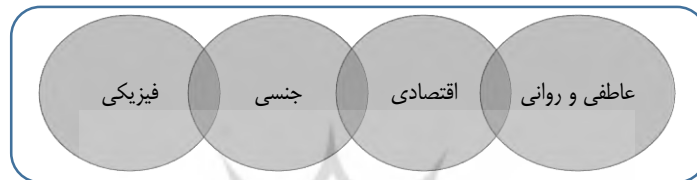
جدول ۲. مشخصات مشارکت‌کنندگان

ردیف	سن	تحصیلات	شغل	تعداد فرزند
۱	۵۶	بی سواد	خانه دار	۳
۲	۴۳	سیکل	خانه دار	۱
۳	۳۳	پنجم ابتدایی	خانه دار	۳
۴	۲۴	پنجم ابتدایی	خانه دار	۲
۵	۳۲	پنجم ابتدایی	خانه دار	۲
۶	۵۰	چهارم ابتدایی	خانه دار	۳
۷	۴۲	پنجم ابتدایی	خانه دار	۴
۸	۵۷	پنجم ابتدایی	خانه دار	۳
۹	۳۳	تحصیل ناتمام دانشگاه	خانه دار	۲
۱۰	۴۰	دیپلم	خانه دار	
۱۱	۵۸	پنجم ابتدایی	خانه دار	۲
۱۲	۳۲	پنجم ابتدایی	خیاط	۲
۱۳	۲۷	دیپلم	آرایشگر	۱
۱۴	۴۹	سیکل	سوپر مارکت	۳
۱۵	۲۴	پنجم ابتدایی	خانه دار	۱
۱۶	۵۵	بی سواد	خانه دار	۴
۱۷	۳۰	پنجم ابتدایی	خیاط	۲
۱۸	۳۲	پنجم ابتدایی	خانه دار	۲
۱۹	۲۰	پنجم ابتدایی	خانه دار	۲
۲۰	۴۲	پنجم ابتدایی	آرایشگر	۱

منبع: یافته‌های پژوهش

خشونت خانگی علیه زنان

بی‌اعتنایی و خشونت لفظی و کلامی تا رفتارهای تهاجمی و آزار بدنی، انواع خشونتی است که زنان تجربه می‌کنند. برپایه مضامین کدها و با مقوله‌بندی مصداق‌های خشونت می‌توان آنها را در چهارگونه به شرح شکل ۲ طبقه‌بندی کرد.

شکل ۲. گونه‌های خشونت تجربه شده توسط زنان در خانه

خشونت فیزیکی

در خشونت فیزیکی^۱ به‌عنوان آشکارترین نوع خشونت، مرد از قدرت فیزیکی خود برای صدمه زدن و تنبیه بدنی زن استفاده می‌کند. از روایت‌های زنان، تنوعی از رفتارهای خشن اعم از صدمه زدن، آزار رساندن و رفتار پرخاشگرانه و بهانه‌گیری‌های پی‌درپی مرد با هدف آسیب زدن به جسم زن دیده می‌شود. تجربه زیسته زنان گویای عادی بودن و پذیرش این آسیب‌ها است. م، ۵۶ ساله و بی‌سواد: «یکسره تو خونه کتک‌کاری بود. به بیمارستان هم کشیده شده. یک‌بار زد دستم شکست. بیمارستان بستری شدم... سر پسر اولم سه ماهه بودم، دعوا مون افتاد با مادرشوهرم اینها. دیگه پسر شیر نخورد. پسر کوچکم هم شکم بود. منو با چوب زد... بی‌هوش شده بودم... از همون موقع سرم درد می‌کنه. یک ماه مونده بود پسر کوچکم دنیا بیاد... یک زنجیر داشت. ردش می‌افتاد وقتی بچه‌ها رو می‌زد. الان هم هنوز هست».

^۱. Psychological Violence

ر، ۳۲ ساله، پنجم ابتدایی: «یک کمر بند داره. پسر م می‌گه آرزو دارم اون کمر بند رو تیکه تیکه کنم. خیلی خوردیم با اون. با مشت و لگد می‌زنه».

در مورد برخی از زنان، گاه بدرفتاری و آسیب جسمی وارد شده به بدن آن‌قدر شدید بوده که خود را در شرف مرگ تصور کرده و با کمک خانواده و همسایه‌ها از آن موقعیت نجات یافته است.

ح، ۲۴ ساله، پنجم ابتدایی: «یک بار در باز بود و صدای جیغ مون رو همسایه‌ها شنیدن. اومدن تو خونه دیدن گردنم کبوده و خونه به هم ریخته اس... بهش گفته بودم خرجی چرا نمی‌دی؟ پول نون چرا نمی‌گذاری؟ یخچال خالیه تو این دو هفته که نبود. حتی خرجیم رو بابام می‌داد. دیگه همسایه‌ها گفتن به بابات زنگ بزن. بهش گفتم بابا پاشو بیا و گرنه خودکشی می‌کنم. داشتم خفه می‌شدم».

خشونت جنسی

هدف نهائی خشونت جنسی^۱ اغلب بیان قدرت و تسلط بر فرد است و تأثیر منفی عمیقی بر سلامت جسم و ذهن او دارد.

م، ۵۶ ساله، بی‌سواد: «می‌گفتم مریضم و یا حوصله ندارم یا تو عادت ماهیانه هستم. مجبورم می‌کرد. اصلاً نمی‌فهمید مریضم... دیگه وقتی می‌گه، مجبورم. حالا که خواسته دیگه منم مجبورم».

در برقراری رابطه جنسی بعضاً مواردی بوده است که مرد نسبت به میل و رغبت زن برای برقراری رابطه جنسی بی‌توجه است.

ر، ۳۰ ساله، پنجم ابتدایی: «مثلاً اگر من مایل باشم، می‌گه من الان خسته‌ام و حوصله‌اش رو ندارم. اصلاً توجهی نمی‌کنه».

گاه زن و مرد آن‌قدر از دنیای هم فاصله گرفته‌اند که دیگر جایی برای رابطه جنسی زناشویی نمانده است.

^۱ sexual violence

ت، ۵۵ ساله، بی سواد: «الآن فقط زیر یک سقف زندگی می‌کنیم. اصلاً هیچی رابطه‌ای با هم نداریم».

در مواردی، اجبار زن به معاشرت جنسی در شرایط نامطلوب و مقاومت و ممانعت زن، مرد را به سوی تلافی و جبران ناکامی سوق می‌دهد.

ک، ۵۷ ساله، پنجم ابتدایی: «یک‌بار ازم خواست. گفتم باشه. کمی معطل کردم. گفت تو سمت من نیایی. منم پدرت رو درمی‌ارم. اعصابش خرد شد. یک لگن برداشت پُریخ کرد و یک ساعت تنبیه‌ام کرد و گفت بشین توش. مثل بچه‌ها تنبیه شدم. گفتم حداقل تابستون این کار رو می‌کردی. تو زمستون سرما می‌خورم».

خشونت اقتصادی

زنان به شیوه آشکار و پنهان از منابع اقتصادی به اشکال مختلف محروم می‌شوند. آنها خود را نیروی کار بدون هیچ‌گونه حقوقی می‌پندارند که باید تا آخر عمر از خانواده خود مراقبت کنند. امنیت و استقلال اقتصادی کافی ندارند و به همین دلیل وابسته به همسر یا خانواده همسر هستند. ب، ۴۳ ساله و سیکل: «می‌خواستم برم حمام پول نداشتیم. مجبور بودم برای نماز و اینها. می‌رفتم تو دستشویی خودم رو آب می‌کشیدم. یا می‌گفتم پول بده برم برای خودم لباس زیر بگیرم، مادر شوهرم نمی‌داد. پولاش دست مادر شوهرم بود. می‌گفت پول ندارم از کجام بیارم؟ شوهرت می‌ره سرکار؟ اختیار نداشتیم که برم برای خودم لباس زیر یا نوار بهداشتی بگیرم».

م، ۳۳ ساله، پنجم ابتدایی: «برای خودم به صورت جداگانه حساب شخصی ندارم. هیچی. درآمد شوهرم همه تو حساب خودش. مخارج خونه رو می‌ده. اما نفقه نمی‌ده... می‌گه همین که داری می‌خوری، می‌پوشی همین دیگه. این خرجه دیگه».

تنها زنان قربانی این عدم استقلال و محرومیت اقتصادی نیستند، بلکه این رفتار عمدی و ارادی مرد، کل اعضای خانواده را درگیر می‌کند.

م، ۵۶ ساله و بی‌سواد: «اصلاً هیچی نمی‌خرید. خدا پدر مادر این همسایه مون رو بیامرزه. یک لباس برای بچه خودش می‌خرید، یکی هم برای بچه ما. در می‌زد و یواشکی می‌داد که کسی نفهمه. الان من اینجا نشستم. برای امتحان برو نگاه کن. فقط یخچال‌مون تو برقه. آب بگی نداریم. مهمان بیاد چه کنیم؟ به شوهرم می‌گم بیا از برق بکشیم. فقط چند تا بسته سبزی داریم. پیش آمده به همسایه‌ها گفتم. پول نداریم قرض می‌دین؟ پتیر داریم بدین؟ حتی موقعی که بچه‌هام مدرسه می‌رفتن، زندگیم رو به معلمشون گفتم. حتی برای بچه‌هام کفش هم نمی‌خرید. یک خیریه هست، پنجشنبه‌ها جلسه داریم. مثلاً یک وقتی کارت نون می‌دن. لباس می‌دن. خدایی چرا دروغ بگم، جمع می‌کنم برای بچه‌هام و خودم».

در مواردی زن صاحب اموال و دارایی است. اما برای استفاده از آن باید تابع نظر همسرش باشد. گاهی نگرانی زنان نداشتن اختیار مدیریت روی منابع مالی خانواده است. ش، ۵۷ ساله، پنجم ابتدایی: «اصلاً نمی‌دونم چقدر داره، چقدر نداره. برنامه و مدیریت روی پول نداره. همه کارت‌ها دستش خودشه. به من خرج خونه می‌ده. بخوایم بریم بیرون بهم پول می‌ده و پوشاک و اینها می‌گیره. اما پول بهم بده که من هر کاری بکنم، نه... حرص می‌خورم که چرا به فکر آینده نیست. می‌گه مگه مال پدرت رو خرج می‌کنم؟ عشقم می‌کشه! بهش می‌گم ما آینده داریم آخه».

خشونت عاطفی و روانی

همه خشونت وارد شده به زنان در بدن‌های کیود آنها نیست، روان‌های رنجیده آنها نیز نشان از نوعی خشونت دارد. خشونت عاطفی و روانی^۱ رفتار و یا گفتاری است که روان و احساس و هویت افراد را هدف قرار می‌دهد و در درازمدت زخم‌های ماندگاری از خود به جا می‌گذارد. تمسخر در جمع، زخم زبان و آزار کلامی، توهین و فحاشی، بی‌اعتنایی و خیانت از نمونه‌های این نوع خشونت هستند.

^۱. Emotional and Psychological Violence

ب، ۴۳ ساله، سیکل: «بهم فحش ناموسی می‌ده. می‌گم چرا این حرفا رو می‌زنی، من خجالت می‌کشم. من خیلی احساساتی هستم. اما شوهرم این جور نیست. مثلاً براش کیک و کادو گرفتم، بردم کافی شاپ و سورپرایزش کردم که یاد بگیره و بفهمه که این کارها هست. به خاطر پسرم که یاد بگیره. خیلی وقت‌ها شده روز مادر یک چیزی داشتم. کادو کردم و به بچه‌ام گفتم تو خواب بودی بابا اینو برام آورد که نگه چرا مامان این کار رو می‌کنه و بابا این کار رو نمی‌کنه».

الف، ۵۰ ساله، چهارم ابتدایی: «زیاد مسخره می‌کنه. می‌گه تو بیسوادی. طعنه می‌زنه و می‌گه چیزی یاد نگرفتی. تحقیرم می‌کنه».

خشونت روانی و عاطفی صرفاً توسط همسر نیست، بلکه خانواده همسر نیز به قصد اذیت وارد این‌گونه تعامل با عروس خود می‌شوند.

ح، ۲۴ ساله، پنجم ابتدایی: «مادر شوهر و خواهر شوهرم منو مسخره می‌کنند. یک‌بار پشت در واستاده بودن و در خونه رو می‌زدن. مهمون داشتم. صدا در می‌آوردن که من برم در رو باز کنم. می‌گفتن محبوب خانم (اسم مادر شوهرم محبوب هست). منم می‌گفتم بفرمایید، مادر شوهرم مسجد هستن. بعد برادر و خواهر شوهرم خندیدن که تو ضایع شدی و اسگل کردیمت. من خجالت کشیدم».

حساسیت و محدود کردن معاشرت و ارتباط زن با خانواده و یا دوستان خود مصداق دیگر خشونت روانی است:

م، ۲۷ ساله، دیپلم: «وقتی عصبانی می‌شه، تهدید می‌کنه، می‌گه اگر عید خونه بابات بردمت؟ اگر اجازه دادم اونها بیان خونه من؟ هیچ وقت هم اجازه نداده».

گاه نگاه تحقیرآمیز مرد به زن تا حدی است که او را شایسته هدیه دادن و یا خرید مطابق سلیقه زن نمی‌دانند و برای او تصمیم می‌گیرند.

ر، ۳۰ ساله، پنجم ابتدایی: «می‌گه تو آرزو داری همچی کفشی داشته باشی، باید به گور ببری. هیچ وقت اینو برات نمی‌خرم. یا می‌گه اون روسری که برات خریدم، صدقه سر بچه‌ها بود. می‌گه تو ارزش اینو نداری که برات چیزی بخرم. می‌گه نمی‌فهمی. به درک

و فهم نرسیدی. به تو همون کفش‌های پیره زنی میاد. قدت کوتاهه، تپلی، اونایی که این کفش‌ها رو می‌پوشن قدشون کشیده اس».

دردناک‌ترین نوع خشونت عاطفی زمانی است که زن با علم به این‌که مرد در حال خیانت به اوست، سکوت و تحمل کرده و همچنان زیر یک سقف مجبور به زندگی است.

ر، ۳۲ ساله، پنجم ابتدایی: «می‌دونم خیانت می‌کنه. باهاش تماس می‌گیرم و می‌ره کارش رو انجام می‌ده و برمی‌گرده. سر و گوشش می‌جنبه».

پ، ۳۳ ساله، تحصیل‌نا تمام در دانشگاه: «پارسال زمستونی رفت و عید آمد. دو سه روز بود باز رفت. می‌خواست مثل آدم‌های دو زنه باشه من و بچه‌هام بهش بها ندادیم. یک سال باهاش بود و خودشون فهمیدن به درد هم نمی‌خورن و ول کردن... حرفش اینه که تو زبون گرم نداری. با ناز و اینها تو خانه صحبت کن و عزیزم و قربونت و اینها بگو. زن‌های خیلی زیادی هستن که منو با ناز و عزیزم و جیگرم می‌کشونن طرف خودشون. خوب باش که من پیام طرفت ...».

بی‌توجهی به نظر زن و نداشتن مشورت در امور مهم و مشترک زندگی و تصمیم‌گیری فردی مرد از دیگر رنج‌های زنان است.

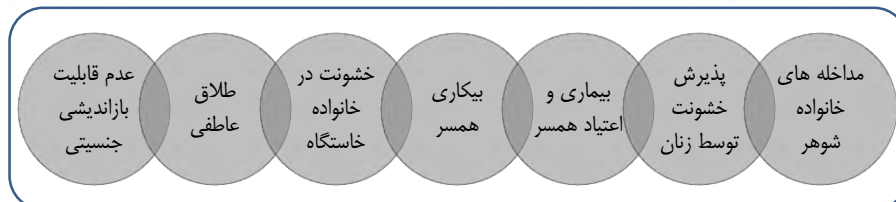
ق، ۴۲ ساله، پنجم ابتدایی: «موقع خواستگاری دخترم. اصلاً ازم نپرسید. خیلی به دلم آمد. از خواهر و مادر و پدرش پرسید. مثلاً من مادرش بودم. دوست داشتم توخواستگاری پدر و مادرم باشند. اصلاً نه پدر مادرم رو اعتنا کرد نه محل به خودم داد. منم دخالت نکردم».

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رساله جامع علوم انسانی

زمینه‌ها و علل بروز خشونت

خشونت مرتبط با زنان در خانه صرفاً متأثر از عوامل و شرایط فردی نیست، بلکه بسترهای فرهنگی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی سازوکارهایی را پدید می‌آورند که زمینه مساعدی برای شکل‌گیری انواع خشونت توسط مردان بر زنان است. منظور از زمینه‌ها آن دسته از شرایط بیرون از تعاملات شخصی زن و شوهر است که عمدتاً از وضعیت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جامعه سرچشمه می‌گیرند.

شکل ۳. زمینه‌ها و علل بروز خشونت نسبت به زنان

بی‌تردید دو جنس از ابتدای زندگی خود تحت تأثیر خانواده، محیط آموزشی، گروه همسالان و... جامعه‌پذیری متفاوتی داشته‌اند و به دلیل حفظ فاصله بین دو جنس شناخت زیادی از یکدیگر ندارند. در روایت‌های گروه مطالعه مصادیق زیادی وجود دارد که عدم قابلیت بازاندیشی جنسیتی را نشان می‌دهد. جامعه‌پذیری متفاوت و اشتغال به ایفای نقش‌های متفاوت سبب می‌شود که آنها به خوبی و به قدر کافی نتوانند نسبت به دیگری شناخت داشته باشند، همدلانه رفتار کنند و خود را جای هم قرار دهند. این کوری ادراکی و عدم درک بین دو جنس، بروز پرخاشگری نسبت به جنس مقابل را به دنبال دارد. در این زمینه یکی از مشارکت‌کنندگان می‌گوید:

م، ۵۶ ساله و بی‌سواد: «اصلاً زن و شوهری نمی‌فهمه. مثلاً یکی داره باهام تلفنی صحبت می‌کنه شوهرم می‌آد خانه من یک چیز دیگه بهش می‌گم. اصلاً نمی‌فهمه کی بود و چی گفت. نمی‌فهمه که زنم این حرف رو زده من به کسی نگم. از دهنم بیرون نیومده می‌ره به بقیه می‌گه ... بهش می‌گم ما الان زن و شوهری داریم با هم صحبت می‌کنیم به کسی نگو. اما باز می‌گه».

تمایل به صحبت درباره احساسات خود و طرف مقابل و علاقمند بودن به زندگی عاطفی همسر و همدردی با او از مؤلفه‌های ضروری هر رابطه صمیمانه‌ای به شمار می‌آید. اما از تجربه مصاحبه‌شوندگان برمی‌آید که زندگی برای آنها به معامله‌ای تبدیل شده که زن و شوهر صرفاً به وضع موجود ادامه می‌دهند و ارتباطشان بیشتر بر امور ضروری خانه، مدیریت فرزندان و دیگر تعهدات روزمره متمرکز است. زنان به تدریج و به تجربه دریافته‌اند که باید اهداف و احساسات شخصی خود را از شریک زندگی خود پنهان نگه دارند. در ادامه چنین زندگی سرد و خاموشی،

بعضاً مردها هم حمایت عاطفی را در بیرون از خانه و در معاشرت‌های مجردی جستجو می‌کنند و این مسأله احساس امنیت زن را از بین می‌برد:

ب، ۴۳ ساله، سیکل: «شوهرم خیلی اهل رابطه نیست. سنگین رفتار می‌کنه. حرف بزنی حرف می‌زنه. نرنی، نمی‌زنه. باید از دهنش حرف بکشی بیرون. اهل درد دل نیست... کم پیش می‌آد باهاش درد دل کنم. آدمی نیست که بخواد مشکل حل کنه یا پشتم باشه یا دفاعی بکنه».

پ، ۳۳ ساله، پنجم ابتدایی: «نگرانم که دوباره خیانت کنه. یک سال پیش با یک خانم بلوچ که همکارش بود رابطه داشت... پیام بازی داشت و صیغه کردن و یکسال هم به خاطر اون ما رو ترک کرد. یک سال کلاً رفت. آمدنش هم عذاب‌آور بود. هر روز کنایه بود و دعوا و مرافعه».

ر، ۳۲ ساله، پنجم ابتدایی: «رابطه‌مون خیلی کم و سخته. من بهش می‌گم غذا چی می‌خوای؟ این چیز لازمه بخرم؟ برای بچه این کار رو بکنم؟ بعضی شب‌ها هست خواب بد از خانواده‌ام می‌بینم. اجازه ندارم بهش بگم. می‌گه حق نداری اسم خانواده‌ات رو تو خونه ببری یا اونا بیان یا بری. اصلاً به من ربطی نداره و هر اتفاقی می‌افته یا هر خوابی مثلاً می‌بینی. خانواده‌ات مردن. تو حق نداری اصلاً با من مطرح کنی».

ق، ۴۲ ساله، پنجم ابتدایی: «داماد دارم. توقع داشتم که تو جمع به منم توجه کنه. دیگه همه کاره داداش و زن داداش و آبجیش هستن. بهش می‌گفتم خب، من زنتم. باید با هم مشورت کنیم. داداشت واجبه یا زنت؟ می‌گفت داداشمه. بزرگتره».

گاهی مشکلات شخصیتی و اخلاقی مرد مانند بیماری‌های عصبی و اعتیاد در بروز رفتار خشن تعیین‌کننده است.

م، ۲۱ ساله و دیپلم: «چند جای بدنش رو چاقو زده. یک‌بار شب خواب بودیم و نمی‌دونم چی شد. دیدم دستش رو چاقو زده و خون می‌اومد و بی‌حال شده بود. وقتی اعصابش خورد می‌شه قرصاشو با هم می‌خوره. تا حالا دو سه بار خودکشی کرده یا با قرص یا با چاقو».

مشکلات اقتصادی و بیکاری شوهر نیز در بروز رفتارهای خشونت‌آمیز آنان مؤثر است:

ر، ۳۲ ساله، پنجم ابتدایی: «همه خشونت همسرم بیشتر به خاطر مشکل مالی هست. صاحب‌خونه بهش فشار می‌آره. خرج زندگی، بیکاری. اینا همه جمع می‌شه و با کوچک‌ترین چیز جرقه می‌زنه و منفجر می‌شه».

برخی از مشارکت‌کنندگان آزار و اذیت و صدمه جسمی مرد را پذیرفته‌اند و به آن مشروعیت می‌دهند. آنها صرفاً از این‌که چنین رفتاری در مقابل فرزندانشان باشد شرم دارند و عجیب آن‌که در این مورد با همسرشان به توافق هم رسیده‌اند!

ق، ۴۲ ساله، پنجم ابتدایی: «کتک زده اما جلوی بچه‌ها نه. بچه‌ها رو اصلاً کتک نزده. بهش گفتم ما زن و شوهریم خواستیم بحث کنیم جلوی بچه‌ها نباشه که ناراحت بشن. ولی همچی بوده که بچه‌ها خواب بودن و من یک چیزی بهش گفتم، حمله کرده و زده». خشونت در خانواده خاستگاه و عادی بودن این رفتار از دیگر زمینه‌های بروز رفتارهای خشونت‌آمیز مرد با زن و فرزندان است.

ب، ۴۳ ساله، سیکل: «اینها یک برادر شیرین عقل هم دارن. خیلی موقع‌ها می‌گذارم به حساب اون. باباش خیلی بدتر از شوهرمه. خانوادگی دست بزن دارن و خیلی بددهنن». علاوه‌بر زمینه‌ها و بسترهای مساعد منجر به رفتار خشن مرد در خانه، زنان مشارکت‌کننده از علل بروز خشونت هم گفته‌اند. تجربیات آنها نشان می‌دهد نوع روابط با خانواده مرد، اذیت‌های کلامی و رفتاری، وابستگی‌ها و انتظارات و توقعات بالای آنها و مداخلات خانواده همسر برای حل مشکل می‌تواند اختلافات بیشتری را بین زوجین ایجاد کند. وابستگی شدید مرد به خانواده خود بعد از ازدواج باعث دخالت و ایجاد فضا برای قدرت‌نمایی خانواده شده و موجبات نارضایتی، اختلاف و کشمکش بین زوجین می‌شود و بی‌تردید بر ساختار درونی یک خانواده تأثیر می‌گذارد.

ح، ۲۴ ساله، پنجم ابتدایی: «بیشتر بحثمون در مورد دیگرانه. یک‌بار دعوامون برای داداشش خیلی شدت پیدا کرد. مادر شوهرم به شوهرم می‌گفت چرا جاری‌ها با هم خوب شدن؟ برای چی جاریش می‌آد خانه تو؟ شوهرم گفت برای چی زن داداشم با تو

رفت و آمد می‌کنه؟ برای چی تو خونه راهش می‌دی؟ منم گفتم بگم نیا خونمون؟ می‌شه زن داداشت که جاریم هست راهش ندم. در رو ببندم؟».

پیامدهای خشونت

از پیامدهای خشونت نسبت به زنان، زندگی همراه با احساس ناامنی و آشوب و فشارهای عصبی است. ویژگی‌هایی چون عزت‌نفس بالا، حمایت‌های اجتماعی، امکانات مالی و... می‌تواند منبع مقابله با فشارهای عصبی باشد که زنان مورد مطالعه به سبب زندگی در حاشیه شهر و کیفیت و سطح پایین زندگی از آنها محروم‌اند و به همین دلیل طیف وسیعی از آسیب روانی و جسمی، احساس درماندگی و تحقیر شدگی، ناامیدی، افسردگی و اضطراب و خودکم‌بینی را در خود دارند:

الف، ۵۰ ساله، چهارم ابتدایی: «کار من همیشه گریه‌اس. می‌گم خدایا این چه قسمتی بود که داشتیم. قسمتم کتک‌کاریه و زندگی‌م همیشه تلخه. خواهرم می‌گه تو تحمل حضرت زینب رو داری وقتی کتک می‌زنه، گریه می‌کنم. می‌گم کاش پدر مادرم پیشم بود. فامیل‌هام بودن».

ب، ۴۹ ساله، سیکل: «وقتی دعوا و بحثمون می‌شه، می‌شکنم. خیلی کسلم. اعصاب ندارم. زود خسته می‌شم. خونه هیچ کسی نمی‌رم. جارو و گردگیری نمی‌کنم. تلفن زنگ می‌خوره محل نمی‌دم. ناامید می‌شم. می‌گم چرا من بدبخت شدم؟ چرا همچین شوهری گیرم اومد؟».

خشونت مرد نسبت به زن، بر فرزندان نیز تأثیرگذار است و می‌تواند به شکل الگوپذیری فرزندان از پدر خود را نشان دهد.

ع، ۵۸ ساله، پنجم ابتدایی: «پسر بزرگم خیلی از کارهایش مثل باباشه. فحاشی می‌کنه و وسیله پرت می‌کنه. نگرانم که با خانمش هم این کارها رو بکنه».

م، ۵۶ ساله، بیسواد: «یکی از بچه‌هام مثل باباشه. یک سره حرفای زشت می‌زنه. چند شب پیش دعوا کردن با برادرهایش. زده شیشه ماشین همسایه رو شکسته. الان

صد و هشتاد و پنج هزار تومن باید به این بنده خدا پول بدیم. از کجا بیاریم بدیم؟ همش اعصابش خورده».

از دیگر پیامدهای خشونت بر فرزندان، آسیب‌های روحی و روانی است که خود را به صورت اضطراب و ترس یا رفتارهای وسواس گونه نشان می‌دهد.

ب، ۴۲ ساله، سیکل: «بچه‌ام خیلی استرس داره. روابط من و شوهرم روی بچه‌ام خیلی اثر گذاشته. خیلی دستاشو می‌شوره. وسواس پیدا کرده. می‌گه مامان تو هیچی نگو. به خاطر این که پسر رفتارهای باباش رو نبینه یک سال و پنج ماهش بود که ساعت هفت صبح می‌بردم مهد کودک و یک بعد از ظهر می‌آوردمش و سریع می‌بردم تو اتاق خواب می‌خوابوندم تا شوهرم می‌رفت بیرون، بیدارش می‌کردم. پ، ۳۳ ساله، پنجم ابتدایی: «بچه‌هام خیلی خراب شدن طفلکا. چقدر عذاب کشیدن. چقدر گریه و دعوا کردیم جلوی بچه‌ها. طفلکا می‌گفتن باز دوباره بابا نیاد دعوا مرافعه راه بندازه. همش استرس دارن و می‌ترسن».

شیوه‌های مواجهه با خشونت

بسیاری از زنان خشونت خانگی را امری خصوصی تلقی می‌کنند و معمولاً دنبال راهکارهای فعال و مؤثر برای مواجهه با آن نیستند.

در راهبرد منفعلانه، شیوه‌هایی چون پنهان‌سازی، سعی در فراموشی، صبر و تحمل و پذیرش سرنوشت، مدارا به خاطر فرزندان، گریز از موقعیت با پناه بردن به خانه همسایه و خانواده خود و دریافت حمایت از آنها اتخاذ می‌شود. به نظر می‌رسد به کارگیری راهبرد منفعلانه توسط زنان ناشی از بی‌قدرتی و محرومیت از منابع مالی و انسانی باشد و در مواردی حاصل عادی‌سازی و پذیرش خشونت است که آن را تقدیر خود می‌دانند. برخی هم برای حفظ زندگی و نگرانی از آینده فرزندان شرایط را می‌پذیرند و اقدام جدی برای تغییر آن نمی‌کنند.

ق، ۴۲ ساله، پنجم ابتدایی: «خودم رو کنترل می‌کنم. زشته قهر کنم برم. دامادم نمی‌گه مادرش قهر کرد رفت خونه مادرش. نمی‌گه دخترش هم همینه».

معمولاً یک دلیل اصلی بی‌عملی و انفعال در برابر خشونت شوهر مسئله فرزندان است. پ، ۳۳ ساله، پنجم ابتدایی: «هیچ علاجی نداریم ما مادرها. همه بدبختی مون اینه که به‌خاطر بچه‌ها، خودمون می‌سوزیم. فکر می‌کنیم چون بچه داریم، نباید صدامون به کسی برسه. به‌خاطر آبرومون. به‌خاطر حفظ زندگی مون... ناراحتم. ولی کاری از دستم برنمی‌آد و مجبوری به قول قدیمی‌ها آب دهن تو قورت بدی و دندون روی جیگر بگذاری و هیچی نگی».

توسل به اعتقادات دینی و توکل و سپردن امور به خداوند شکل دیگری از واکنش غیرفعال به خشونت است.

ک، ۵۷ ساله، پنجم ابتدایی: «خیلی ناامید نشدم. زندگیم جهنم بود. توکل می‌کردم به خدا و صبوری به خرج می‌دادم».

م، ۵۶ ساله، بی‌سواد: «ولی جای خدا قُرب دارم. هرکار می‌کنم می‌گم به‌خاطر خدا. اگر نون داشتیم و نداشتیم. اگر شوهرم من رو زد و دست و پام شکست، اصلاً از دستش شاکی نشدم. گفتم فقط برای رضای خدا».

در مواردی در برابر خشونت سکوت کرده و هیچ واکنشی نشان نمی‌دهند.

ب، ۴۳ ساله، سیکل: «مسخره می‌کنه. تو خیابون اصلاً براش مهم نیست. یک‌بار یکی از فامیلا با موتور اومده بود خونه مون. شوهرم با موتورش رفت و تصادف کرد. همه گناه رو انداختن سر شوهرمن. منم گفتم تو هم از خودت دفاع کن. همین که گفتم، جلوی فامیلمون زد تو گوشم تو کوچه. هیچ کاری نکردم. انگار سیلی رو یک نفر دیگه خورده. خیلی خجالت کشیدم. شخصیتم خورد شد. خودم رو کشیدم کنار. هیچی نگفتم».

گاه زنان در مواجهه با خشونت سعی در فراموشی موقعیت دارند.

ر، ۳۲ ساله، پنجم ابتدایی: «حس غریبی بهم دست می‌ده. گریه می‌کنم. به خودم می‌گم بلند شو. تاکی. ولش کن. برو دنبال زندگی. برو سراغ بچه‌ها. یا پای چرخ می‌شینم یا کار روزانه انجام می‌دم که دیگه از ذهنم بپره. سعی می‌کنم اون لحظه رو فراموش کنم».

واکنش‌های فعال زنان نیز شامل اقداماتی نظیر تلاش برای گفتگو و تغییر ذهنیت مرد و مناسبات زوجین، درخواست جدایی، مقابله به مثل و انجام ندادن خواسته‌ها و انتظارات مرد است. ق، ۴۲ ساله، پنجم ابتدایی: «ناراحت می‌شم. قهر و بی‌محلی‌اش می‌کنم که شاید بفهمه. باز باهاش صحبت می‌کنم. یک کم بهتر می‌شه». الف، ۵۰ ساله، چهارم ابتدایی از مقاومت و مقابله به مثل می‌گوید: «بهم برمی‌خوره و گریه می‌کنم. از خودم دفاع می‌کنم و در همون لحظه جوابشو می‌دم و بهش می‌گم خودت هم از من بهتر نیستی. باهاش کل کل می‌کنم و بعضی وقتا دعوا می‌شه. ساکت نمی‌شم و جواب می‌دم و دعوا می‌شه و کتک‌کاری. حرف زور می‌زنه و من قبول نمی‌کنم».

بحث و نتیجه‌گیری

خشونت جنسیتی از دیرباز یکی از اولویت‌های پژوهشگران و کنشگران اجتماعی بوده و پذیرش آن به‌عنوان مصداق نقض حقوق بشر باعث شد به دغدغه اصلی حوزه سیاست‌گذاری نیز تبدیل شود. سازمان ملل متحد، در سال ۲۰۰۸، «کمپین جهانی اتحاد برای پایان دادن به خشونت علیه زنان»^۱ را راه‌اندازی کرد و برای برابری جنسیتی و قدرت بخشیدن به زنان، پایان دادن به خشونت علیه زنان و صلح و امنیت را به‌عنوان دو حوزه از هفت حوزه اصلی کاری خود معرفی کرد و در قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت سازمان ملل متحد خشونت جنسی علیه زنان را به‌عنوان یک بعد اصلی درگیری مسلحانه به رسمیت شناخت (Moser & McIlwaine, 2014: 335). تحقیقات اخیر تنوعی از خشونت جنسیتی را در مکان‌ها و مقیاس‌های مختلف نشان می‌دهد. در این میان، خشونت جنسی در شهرهای جهان فقیر، به‌ویژه در «زاغه‌های» شهری، شایع‌تر و حادث‌تر است (Chant, 2013: 20).

در این تحقیق خشونت خانگی علیه زنان متاهل ساکن در یکی از سکونت‌گاه‌های غیررسمی مشهد (التیمور) بررسی شد و روایت زنان از اشکال خشونت تجربه شده در خانه، زمینه‌ها و

^۱ (UNiTE Campaign)

عوامل بروز خشونت، پیامدها و تبعات خشونت، و روش‌های آنان در رویارویی با خشونت واکاوی گردید. روایت‌ها نشان می‌دهد زنان در طول زندگی مشترک خود تنوعی از رفتارهای خشونت‌آمیز را از جانب همسران خود تجربه می‌کنند که شامل خشونت‌های فیزیکی، عاطفی و روانی، جنسی و اقتصادی است. همچنین بررسی بسترها و عوامل خشونت حاکی از آن است که عدم قابلیت بازاندیشی جنسیتی، طلاق عاطفی، بیماری‌های عصبی، اعتیاد، بیکاری و فشار اقتصادی، مداخله خانواده مرد و پذیرش خشونت از سوی زنان، در بروز خشونت خانگی نقش دارند. اگرچه سویه اجتماعی این موضوع در سطح کلان جدی‌تر بوده و می‌توان آن را مورد تحلیل قرار داد، اما نباید در سطح خرد از زمینه‌ها یا ریشه‌های فردی و آنچه در فرایند کنش متقابل رخ می‌دهند غافل شد. نتایج پژوهش‌های پیشین از جمله بگرضایی (۱۳۹۶)، یکه‌کار (۱۳۹۸)، قزوینه و همکاران (۱۳۹۷)، ادکی و همکاران (۲۰۱۱)، سامبیس و همکاران (۲۰۱۱)، گیسیس (۲۰۱۸)، ویتتر و اوبارا (۲۰۲۰)، چاوداری و همکاران (۲۰۲۱) و مک ایلواین (۲۰۱۳) نیز مؤید همین موضوع است.

از منابع نظری پیداست که پذیرش خشونت توسط زنان ریشه در فرهنگ و ساختار جامعه دارد و می‌توان آن را با نظریه پدرسالاری تبیین کرد که خشونت خانگی را نتیجه پدرسالاری و تسلط مرد و نابرابری جنسی می‌داند. چنان‌که در برخی از روایت‌ها نیز دیده شد، زن‌ها در خانه نه تنها خشونت را نسبت به خود امری طبیعی دانسته و تسلط مرد را بر زن قبول دارند، بلکه در مورد کم و کیف خشونت اعمال شده نیز با همسر خود به توافق رسیده‌اند. تحقیقات پیشین نظیر گیسیس (۲۰۱۸)، صادقی فسایی (۱۳۸۹)، علیوردی‌نیا (۱۳۹۰)، سعیدی (۱۳۹۹)، بنی‌فاطمه (۱۳۹۷)، زمانی مقدم و همکاران (۱۳۹۸) و... به این یافته واحد رسیده‌اند که خشونت امری طبیعی، خصوصی و مورد پذیرش از سوی زنان است. به‌علاوه، تجربیات زنان حاکی از تبعات عمیق روانی و رفتاری خشونت خانگی بر آنان و فرزندان‌شان است. از جمله افسردگی، اضطراب، پرخاشگری و بحث و تنش دائمی بین زوجین و تأثیری که خشونت همسر بر فرزندان دارد که در پژوهش‌های پیشین نظیر زمانی مقدم و همکاران (۱۳۹۸) هم به آن اشاره شده است.

تجربیات مشارکت‌کنندگان در تحقیق حاضر بر تأثیر رفتار مرد بر فرزندان از دو جنبه تقلید از الگوی پدر و آسیب روحی و روانی به آنها حکایت دارد. مطابق نظریه یادگیری اجتماعی،

افراد در یک محیط خشن، رفتار خشونت‌آمیز را می‌آموزند و نسبت به نزدیکان خود آن را اعمال می‌کنند. در این تحقیق نیز زنان در تبیین رفتار خشن همسر می‌گویند که خشونت و پرخاشگری در رفتار مرد ناشی از وجود خشونت در خانواده خاستگاه (خانواده همسر) است. این یافته پیش از این نیز توسط بگرضایی (۱۳۹۶)، یکه‌کار (۱۳۹۸) و گییس (۲۰۱۸) مورد تأیید قرار گرفته است. از سوی دیگر، زنان، رفتارهای خشن مشابه رفتار همسر را در فرزندان جوان و نوجوان خود مشاهده می‌کنند که رفتار پرخاشگرانه پدر را سرمشق خود قرار داده‌اند. چنان‌که از تجارب زنان پیداست، طبق نظریه منابع ویلیام گود، اعمال قدرت مردانه در خانواده به سبب دسترسی بیشتر به منابع مهم بوده و به همین دلیل سایر اعضای خانواده را مطیع خود می‌کند (علیوردی‌نیا، ۱۳۹۰: ۱۰۳). اما در دنیای امروزی، زن و فرزندان به مرور شیوه‌هایی برای مواجهه با قدرت و خشونت مرد در پیش گرفته‌اند و سعی دارند بازی قدرت را در خانواده به هم زده و روابط خشونت‌آمیز را به نفع خود تغییر دهند.

از نتایج چنین بر می‌آید که زنان در مواجهه با خشونت از راهبردهای فعالانه و منفعلانه هر دو استفاده می‌کنند. آنها در واکنش منفعلانه با ابزار خاصی وارد میدان عمل نمی‌شوند. مقاومت و رویارویی آنها آشکار و خشن نیست، بلکه غالباً پنهان، آرام و بی‌صدا است. آنان با توسل به تقدیر، صبر و تحمل، پناه بردن به دیگران، تغافل و تجاهل ارادی و پنهان‌سازی خشونت سعی در گریز از موقعیت دارند. تصور زنان این است که با در پیش گرفتن این شیوه نرم، پنهان و انفعالی به تدریج موازنه قدرت در خانه ایجاد می‌شود. در مقابل گروه مذکور، برخی از زنان به خشونت پاسخ فعال می‌دهند و از خطوط قرمز فرهنگی بر پایه سلطه مردانه گذر می‌کنند. آنان برخلاف خواسته‌های مرد عمل می‌کنند (البته در این مطالعه نمونه‌ای از توسل به ابزارهای حقوقی و قانونی به عنوان شکلی از واکنش فعال به خشونت مشاهده نشد). برخی با امید به تغییر وضعیت و بهبود شرایط با همسر وارد گفتگو و مذاکره شده و برای رفع مشکل تلاش می‌کنند. مشابه چنین واکنش‌هایی در برابر خشونت همسر در تحقیق زمانی مقدم (۱۳۹۸) و صادقی فسایی (۱۳۸۹) هم دیده می‌شود. همان‌گونه که اشاره شد زنان در رویارویی با خشونت همسر و برای تأمین امنیت و حفظ جسم و روح خود و فرزندانشان کمتر از ظرفیت‌های اجتماعی نهادی

(اورژانس اجتماعی، مراکز مشاوره، سامانه‌های تحت پوشش بهزیستی و ...) استفاده می‌کنند. در مجموع اگرچه زنان مورد مطالعه گاه سعی در مبارزه و رویارویی با خشونت و ایجاد تغییر در زندگی خود را دارند، اما این واکنش‌ها اغلب غیرفعال است.

به نظر می‌رسد خشونت نسبت به زنان ریشه‌ای عمق در ساختارهای فرهنگی و اجتماعی دارد و سازوکارهایی نظیر ناکافی بودن سرمایه‌های مادی و اجتماعی و به تبع این، ناکامی‌ها و وابستگی‌های متفاوت زنان همواره آنها را در موضع فروتر از مردان قرار داده و آنها را در مقابل مردان آسیب‌پذیر کرده است. لذا با توجه به بسترها و عوامل تأثیرگذار بر خشونت خانگی در مناطق حاشیه‌ای پیشنهاد می‌شود از آنجا که در بستر اجتماعی مجرمانه و خشونت‌آمیز احتمال وقوع خشونت خانگی علیه زنان افزایش می‌یابد، در سطح محله نسبت به کاهش آسیب‌های اجتماعی، جرم و خشونت اقدام گردد. به‌علاوه در شبکه‌های اجتماعی درخصوص آموزش و توانمندسازی زنان و آگاه‌سازی جامعه بالاخص خود زنان نسبت به مفاهیم مردسالارانه مشوق فرودستی زنان و مشروعیت‌بخشی به خشونت علیه آنها اقدام گردد.

ضمناً با توجه به خلأ تحقیقاتی و به‌ویژه پژوهش‌های کاربردی در این زمینه که استفاده از نتایج آنها بتواند به کنترل و کاهش خشونت خانگی در مناطق حاشیه‌ای کمک کنند، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی به بررسی نقش آموزش مردان در رفع خشونت جنسیتی علیه زنان پرداخته شود. به‌علاوه، راهبردهای پیشگیری از خشونت جنسیتی با رجوع به دیدگاه‌های صاحب‌نظران و محققان این حوزه مورد بررسی قرار گیرد. همچنین، نگرش و برداشت جامعه (ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی، انجمن‌ها، رهبران سیاسی و مذهبی و محلی) نسبت به خشونت جنسیتی مورد مطالعه قرار گیرد و زمینه‌های همکاری بین بخشی در مدیریت خشونت جنسیتی (بهداشت، امنیت، مددکاری اجتماعی و حقوقی) مطالعه شود و شکاف‌های حقوقی و سیاستی موجود شناسایی گردد.

منابع

- آبوت، پاملا و والاس، کلر. (۱۳۹۱). جامعه‌شناسی زنان. ترجمه منیژه نجم عراقی. تهران، انتشارات نی.
- اعرابی، سیدمحمد و بودلایی، حسن. (۱۳۹۰). استراتژی تحقیق پدیدارشناسی. روش‌شناسی علوم انسانی، ۱۷(۶۸)، ۵۸-۳۱.
- اعزازی، شهلا. (۱۳۸۳). ساختار جامعه و خشونت علیه زنان. رفاه اجتماعی، ۴(۱۴)، ۹۶-۵۹.
- باندورا، آلبرت. (۱۳۷۲). نظریه‌های یادگیری. ترجمه فرهاد ماهر. شیراز: انتشارات راهگشا.
- بگرضایی، پرویز، زنجانی، حبیب‌الله و سیف‌اللهی، سیف‌الله. (۱۳۹۶). فراتحلیل مطالعات خشونت شوهران علیه زنان در ایران. زنان و خانواده، ۱۱(۳۸)، ۹۷-۷۱.
- بنی فاطمه، حسین، عباس‌زاده، محمد، علیزاده اقدم، محمدباقر و محمدپور، نیر. (۱۳۹۷). استرس و خشونت فیزیکی مردان علیه زنان: یک تحقیق کیفی. زن در توسعه و سیاست، ۱۶(۴)، ۶۰۲-۵۸۱.
- پایگاه سازمان بهداشت جهانی، <https://www.who.int/home>
- دفتر تسهیل‌گری و توسعه محلی التیمور. (۱۳۹۸). گزارش سنجش وضعیت محله التیمور. مشهد. استانداری خراسان رضوی.
- زمانی مقدم، مسعود و حسنوندی، صبا. (۱۳۹۸). مطالعه کیفی خشونت خانگی علیه زنان خانه‌دار در شهر خرم‌آباد. زن و جامعه، ۱۰(۳۹)، ۱۷۰-۱۴۵.
- سعیدی، ایمانه، معمار، ثریا و کیانپور، مسعود. (۱۳۹۹). تجربه زیسته زنان از خشونت خانگی (مورد مطالعه: زنان مراجعه‌کننده به واحد کاهش طلاق مرکز اورژانس اجتماعی شهر اصفهان). مسائل اجتماعی ایران، ۱۱(۱)، ۱۴۲-۱۲۳.
- صادقی فسایی، سهیلا. (۱۳۸۹). خشونت خانگی و استراتژی‌های زنان در مواجهه با آن (مطالعه‌ای کیفی). بررسی مسائل اجتماعی ایران، ۱۱(۱)، ۱۴۲-۱۰۷.
- علیوردی‌نیا، اکبر، ریاحی، محمداسماعیل و فرهادی، محمود. (۱۳۹۰). تحلیل اجتماعی خشونت شوهران علیه زنان: مدلی نظری و آزمونی تجربی. مسائل اجتماعی ایران، ۲(۲)، ۱۲۷-۹۵.

- فکوهی، ناصر. (۱۳۸۳). انسان‌شناسی شهری. تهران، انتشارات نی.
- قراچه، مریم، رنجبر، فهیمه، الله‌قلی، لیلا، حسنلویی، بایک، میرغفوروند، مژگان، ودادهیر، ابوعلی و جهانفر، شایسته. (۱۴۰۰). بررسی خشونت خانگی و عوامل مرتبط با آن طی پاندمی کووید-۱۹ در زنان مراجعه‌کننده به مراکز بهداشتی درمانی در ایران. انتشار در پایگاه نتایج پژوهش‌های سلامت کشور، <https://b2n.ir/d60483>.
- قزوینه، ژیللا، ساروخانی، باقر و شکرپیگی، عالیه. (۱۳۹۷). توزیع فضایی خشونت‌های خانگی در شهر کرمانشاه. *جغرافیا و پایداری محیط*، ۸(۳)، ۹۸-۷۹.
- محسنی تبریزی، علیرضا. (۱۳۷۹). مبانی نظری و تجربی وندالیسم: مروری بر یافته‌های یک تحقیق. *نامه علوم اجتماعی*، ۱۶(۱۶)، ۲۲۷-۱۹۳.
- محمدپور، احمد. (۱۳۸۹). روش تحقیق کیفی ضدروش. جلد اول (منطق و طرح در روش‌شناسی کیفی). تهران، انتشارات جامعه‌شناسان.
- وامقی، مروئه، خدائی اردکانی، محمدرضا و سجادی، حمیرا. (۱۳۹۲). خشونت خانگی در ایران: مرور مطالعات ۱۳۸۷-۱۳۸۰. *رفاه اجتماعی*، ۱۳(۵۰)، ۷۰-۳۷.
- یکه‌کار، شیرین، آقابخشی، حبیب و حسینی حاجی‌بکنده، سید احمد. (۱۳۹۸). زمینه‌های اجتماعی خشونت خانگی علیه زنان. *مددکاری اجتماعی*، ۸(۳)، ۵۹-۴۹.
- Abbott, P. & Wallace, C. (2012). *Sociology of women*. Translated by Manijeh Najm Iraqi. Tehran: Nay Publishing. (In Persian)
- Aarabi, S. M. & Boudlaie, H. (2011). Phenomenological research strategy. *Methodology of Social Sciences and Humanities*, 17(68), 31-58. (In Persian)
- Adekey, O., Abimbola, O. & Adeusi, S. (2011). Domestic violence in a semi-urban neighbourhood. *Gender and Behaviour*, 9(2), 4247-4261.
- Aliverdinia, A., Riahi, M. E. & Farhadi, M. (2011). Social analysis of husbands' violence against wives: A theoretical model and empirical test. *Journal of Social Problems of Iran*, 2(2), 95-127. (In Persian)
- Azazi, S. (2004). Society structure and violence against women. *Social Welfare Quarterly*, 4(14), 59-96. (In Persian)
- Blanca, M. R., Bonnie, E. C. & Louise, A. M. (2004). Lifetime abuse, mental health, and African American women. *Journal of Family Violence*, 19(3), 153-164.

- Bagrezaei, P., Zanjani, H. & Seifollahi, S. (2017). A Meta-Analysis of the studies on the violence of husbands against wives in Iran. *The Women and Families Cultural- Education*, 11(38), 71-97. (In Persian)
- Bandura, A. (1993). *Social Learning Theory*. Translated by Farhad Maher. Shiraz: Rahgozha Publishing. (In Persian)
- BaniFatemeh, H., Abbaszadeh, M., Alizadeh Aghdam, B. & Mohammadpour, N. (2019). Stress and violence against women: A qualitative research. *Woman in Development & Politics*, 16(4), 581-602. (In Persian)
- Bourey, C., Williams, W., Bernstein, E. E. & Stephenson, R. (2015). Systematic review of structural interventions for intimate partner violence in low- and middle-income countries: Organizing evidence for prevention. *BMC Public Health*, 15, 1-18.
- Bungon, S. (2004). *Understanding wife abuse in urban Thailand*. Dissertation Submitted to the Faculty of Mississippi State University, Mississippi.
- Chant, S. (2013). Cities through a “gender lens”: a golden “urban age” for women in the global South?. *Environment and Urbanization*, 25(1), 9-29.
- Chowdhury, M. A. K., Rahman, A. E., Morium, S., Hasan, M. M., Bhuiyan, A. & Arifeen, S. E. (2021). Domestic violence against women in urban slums of Bangladesh: A cross-sectional survey. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(9-10), 4728-4742.
- Fakouhi, N. (2003). *Urban Anthropology*. Tehran: Nay Publishing. (In Persian)
- Ghazvineh, Z., Saroukhani, B. & Shekarbigi, A. (2018). Spatial distribution of domestic violence in Kermanshah city. *Geography and Environmental Sustainability*, 8(3), 79-98. (In Persian)
- Gibbs, A., Dunkle, K. & Jewkes, R. (2018). Emotional and economic intimate partner violence as key drivers of depression and suicidal ideation: A cross-sectional study among young women in informal settlements in South Africa. *PLoS ONE*, 13(4), 1-18.
- Kakulu, I., Byrne, P. & Viitanen, K. (2009). Phenomenological research in compulsory land acquisition and compensation, *Proceedings of the FIG (Federation De Geometres) Working Week 2009-Surveyors Key Role in Accelerated Development*, 3-8 May. Eilat. Israel.
- Kanougiya, S., Daruwalla, N., Gram, L., Sivakami, M. & Osrin, D. (2021). Domestic coercive control and common mental disorders among women in informal settlements in Mumbai, India: A cross-sectional survey. *Journal of Interpersonal Violence*, doi: 10.1177/08862605211030293.
- Khayat, S., Dolatian, M., Fanaei, H., Navidian, A., Mahmoodi, Z. & Kasaeian, A. (2020). Women’s reproductive health status in urban slums in southeast

- Iran in 2017: A cross-sectional study. *Journal of Midwifery Reproductive Health*, 8(1), 2069-2082.
- Koenig, M. A., Stephenson, R., Ahmed, S., Jejeebhoy, S. J. & Campbell, J. (2006). Individual and contextual determinants of domestic violence in North India. *Am J Public Health*, 96(1), 132-138.
- Lambert, J. E., Michael, B. (2020). Gender based violence in two informal settlements in Nakuru County, Kenya. DIGNITY Publication Series on Torture and Organised Violence No. 33.
- Manen, M. V. (2007). Phenomenology of practice. *Phenomenology & Practice*, 1(1), 11-30.
- Markward, M. J. (1997). The impact of domestic violence on children. *Families in Society*, 78(1), 66-70.
- McIlwaine, C. (2013). Urbanization and gender-based violence: exploring the paradoxes in the global South. *Environment and Urbanization*, 25(1), 65-79.
- Mohammad Pour, A. (2010). Qualitative Research Method, Anti-Method 1 (Logic and Design in Qualitative Methodology). Tehran: Sociologists Publishing. (In Persian)
- Mohseni Tabrizi, A. (2000). The theoretical and empirical consideration vandalism: A glance at the findings of a research. *Journal of Social Sciences Letter*, 16(16), 193-227. (In Persian)
- Moser, C. O. N. & McIlwaine, C. (2014). New frontiers in twenty-first century urban conflict and violence. *Environment and Urbanization*, 26(2), 331-344.
- Mosha, I., Ezekiel, M., Onesmo, W. & Sabasaba, A. (2019). Prevalence and predictors of intimate partner violence among women living in informal settlements in Iringa Tanzania: A cross sectional study. *Tanzania Journal of Development Studies*, 17(1), 1-18.
- Mother's conference focusing on "violence against women in marginal areas". (2017). Faculty of Social Sciences, University of Tehran. ISNA: <https://b2n.ir/m45387>. (In Persian)
- Nadda, A., Malik, J. S., Rohilla, R., Chahal, S., Chayal, V. & Arora, V. (2018). Study of domestic violence among currently married females of Haryana, India. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 40(6), 534-539.
- Office of Facilitation and Local Development of Timur. (2019). Report on assessing the situation of Timur neighborhood. Mashhad. Khorasan Razavi Governorate. (In Persian)
- Qarache, M., Ranjabr, F., Allahogholi, L., Hasanloui, B., Mirghforvand, M., Vedadhir, A. & Jahanfar, S. (2021). Investigation of domestic violence and related factors during the Covid pandemic 19 in women referring to health

- centers in Iran. Publication in the database of health research results of the country. <https://b2n.ir/d60483>. (In Persian)
- Racher, F. & Robinson, S. (2003). Are phenomenology and postpositivism strange bedfellows?. *Western Journal of Nursing Research*, 25(5), 464-481.
- Sabri, B. & Campbell, J. C. (2015). Intimate partner violence against women in slums in India. *Indian J Med Res*, 141(6), 757-759.
- Sadeghi, S. (2010). A qualitative study of domestic violence and women's coping strategies in Iran. *Iranian Journal Of Social Problems*, 1(1), 107-142. (In Persian)
- Saeidi, I., Memar, S. & Kianpour, M. (2020). Women's lived experience of domestic violence (Case Study: Women referred to divorce reduction unit of Isfahan Social Emergency Center). *Journal Of Social Problems Of Iran*, 11(1), 123-142. (In Persian)
- Sambisa, W., Angeles, G., Lance, P. M., Naved, R. T. & Thornton, J. (2011). Prevalence and correlates of physical spousal violence against women in slum and non-slum areas of urban Bangladesh. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(13), 2592-2618.
- Swart, E. (2012). Gender-based violence in a Kenyan Slum: Creating local, woman-centered Interventions. *Journal of Social Service Research*, 38(4), 427-438.
- Vameghi, M., Khodai Ardekani, M. & Sajadi, H. (2013). Domestic violence in Iran: Review of 2001-2008 literature. *Social Welfare Quarterly*, 13(50), 37-70. (In Persian)
- Wright, E. O. (1997). *Class Counts: Comparative Studies in Class Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Winter, S., Obara, L. M. & McMahon, S. (2020). Intimate partner violence: A key correlate of women's physical and mental health in informal settlements in Nairobi, Kenya. *PLoS One*, 15(4), 1-18.
- World Health Organization (WHO), <https://www.who.int/home>.
- Yekekar, S., Aghabakhshi, H. & Hosseini Haji Bakande, A. (2019). Social themes of domestic violence against women. *Socialworkmag*, 8(3), 49-59. (In Persian)
- Zavala, E. (2007). *Nonphysical intimate partner violence: emotional abuse and controlling behavior against women*. M.A. Dissertation, Department of Sociology, Anthropology and Social Work, college of Art and Sciences. The University of Texas at E paso.

Zamani-Moghadam, M. & Hasanvandi, S. (2019). A Qualitative study of domestic violence against housewives in Khorramabad. *Quarterly Journal of Woman & Society*, 10(39), 145-170. (In Persian)

© 2024 Alzahra University, Tehran, Iran. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International (CC BYNC 4.0 license) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

نویسندگان

s.foroughzade@jdm.ac.ir

سیمین فروغزاده

مربی گروه توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای جهاد دانشگاهی خراسان رضوی، مشهد، ایران.

shariatima@jdm.ac.ir

سعید شریعتی مزینانی

مربی مرکز علمی کاربردی جهاد دانشگاهی خراسان رضوی، مشهد، ایران.

abiaseman57@yahoo.com

کبری اکبری

پژوهشگر جهاد دانشگاهی خراسان رضوی و کارشناس دفتر تسهیل‌گری در منطقه تیمور، مشهد، ایران.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی